

TAŞ ANITLAR BALBALLAR-TAŞ BABALAR ve KURGANLAR

Ekrem Hayri PEKER¹

ÖZET

Taş anıtlar, kurganlar, taş baba denilen heykeller Atlantik'ten Pasifik Okyanusu'na kadar uzaman Avrasya coğrafyasının birçok yerinde karşımızda çıkıyor. Bu yapılar belirli bir kültüre ve o kültürden etkilenmiş olan halklara ait olduğu yapılan çalışmalarla ortaya çıkmıştır. Günümüzden binlerce yıl önce eşek kervanlarıyla binlerce kilometre uzaklıktan ticari eşya getiriyorlardı. 5300 yıl önce Alpler'de ölüsü bulunan Otzi, insanoğlunun o günlerde ulaştığı seviyeyi bize göstermektedir. Kısaca nerede bir Runik yazı varsa, nerede bir balbal ve benzeri heykel varsa, nerede bir kurgan (Avrupalılar Tümülüs diyor) varsa orada Turani kavimlerin izini buluruz.

Anahtar Kelimeler: Taş anıtlar, Kurganlar, Taş Baba, Turanî Kavimler

ABSTRACT

Stone monuments, kurgans, antropomort sculptures from the Atlantic to the Pacific Ocean in many parts of the Eurasian geography are present in front of us. These structures have emerged with the studies that belong to a certain culture and peoples affected by that culture. Thousands of years ago, thousands of kilometers away from the donkey caravans. Otzi, which was found dead in the Alps 5300 years ago, shows us the level reached by human beings in those days. Briefly, where there is a runic script, if you have a balbal and similar sculpture, where you find a kurgan (the Tumulus of Europeans), we find traces of Turani tribes.

Key words: Stone Monuments, Kurgans, Antromort ,Turani Tribes

---

¹ Araştırmacı-Yazar

GİRİŞ

Tarih meraklısı insanlara yazı yazarken, göz önünde tutmaları için bazı deneyimlerimi aktarır ve bazı nirengi noktalarını işaret ederim: Bunların başında iklim değişikliği gelir. Sonra depremler, sel taşkınları salgın hastalıklar. Başta iklim değişiklikleri olmak üzere saydığım diğer hususlar yerleşik halkların ve onların kurdukları medeniyetlerin sonunu getirir. Sağ kalabilenler yerleşik hayattan göçebelige geçmek veya başka bir yerde yaşamak, yeni köyler ve kentler kurmak durumunda kalırlar. Bu arada nüfuslarının çoğunu yitirirler. Az sayıdaki okuma yazma bilen (genelde rahipler, kayıt tutan görevliler) kişilerin sayısı daha da azalır. MS. I-II. Yüzyılda bugünkü Moğolistan'da başlaya kuraklık Hun kabilelerin Batıya göçüne sebep olmuştur. Bugünkü Kuzey Çin'de kuraklık sonunda çıkan, açlık, hastalık ve savaşlar burada yaşayan Türklerin nüfusu %80 oranında azalmıştır. Kıtık ve ekonomik sıkıntılar Hunların Kuzey ve Güney olarak ikiye bölünmesine sebep olmuştur. İklim şartlarındaki değişiklikler devletin yıkılmasına sebep olmuştur. Göktürk Devleti'nde 626'da yazın kar yağmış, büyük bir hayvan kaybı olmuş ve bu sarsıntı birkaç yıl sonra Göktürk Devleti'nin yıkılmasına sebep olmuştur. Gobi Çölü'nün olduğu bölgede bir denizin olduğunu çöl yakınlarında kurumuş nehir yatakları civarında bulunan kaya resimlerinden anlıyoruz. Sahra çölünün yerinde büyük bir deniz olduğu yapılan araştırmalardan anlaşılmıştır. Çin kaynaklarında Gobi Çölü için "Hanhay" yani "Kuru deniz" diye bir tabir vardır.

GENEL BİLGİLER

Ön Türk tarihi ve Göktürk tarihi üzerine araştırmalar yapan Ahmet Taşağıl'a göre; "Paleontolojistler yaklaşık yüz elli yıldan beri Moğolistan'da çalışmaktadır. Aynı zamanda bu araştırmacılar çok eski dinazor ve mamut fosilleri bulmuşlardır. Moğolistan'ın önemli bir kesimi uzun zaman önce sularla kaplıydı. Kendi ziyaretlerimde buraları inceleme fırsatı buldum. Bu duruma dair gözlemler ve tespitlerde bulundum. MÖ. 100 binlere kadar tarihlenen Hovd bölgesinde çeşitli boyalarla yapılmış mağara resimlerinde ördeklerin ve bazı su hayvanlarının tasvir edildiğini görebilmekteyiz. Buna benzer suyla ilgili hayvanların bulunması bir zamanlar Moğolistan'ın orta ve güneyinde yani en azından Gobi Çölü tarafında MÖ. 100 binler civarında denizle veya suyla ilgili kaynakların mevcut olduğunu gösterir." (Ahmet Taşağıl, Gökbörü'nün İzinde, s,86)

Kırgızistan'daki Issık Gölde 300 metre yükseklikte fosiller bulunmuştur. Buluntular, bir zamanlar göl seviyesinin daha çok yüksekte ve gölün daha geniş bir alana yayılmış olduğunu göstermektedir. Marmara Denizi ise küçük bir göldü ve bugünkü seviyesinden 300 metre

düşüktü. Akdeniz'in suları göle akmaya başlayınca bugünkü seviyesine gelmiş, doğal olarak yerleşim yerleri su altında kalmıştır. Karadeniz'in kapladığı alanın zamanla büyüdüğünü biliyoruz. İklim değişikliği Orta Doğu'yu da etkilemiştir. 19 Ağustos 2018 tarihli Karar gazetesinde Frankfurt mahreçli bir haber bu değişimi anlatıyor:

“Dünya tarihinin en önemli iklim değişikliklerinden biri bundan 8 bin yıl önce yaşandı. İklim değişikliği aniden geldi, Asya ve Avrupa kıtasında birkaç 10 yıl içinde havalar bir anda soğudu. Bu iklim değişikliğinin etkileri Çatalhöyük kazılarında çıkan bulgular üzerinden incelendi. Melanie Roffet-Salque'nin başkanlığındaki bir grup bilim insanı yaptıkları araştırmanın sonuçlarını Proceedings of the National Academy of Sciences isimli dergide yayımladı.

Çatalhöyük'te elde edilen arkeolojik bulgulara göre bu yörede daha o dönemde tarım ve hayvancılık yapıyordu. Ancak iklim değişikliği yaşandıktan sonra ortaya çıkan soğuk ve kuraklık buradaki hayatı büyük oranda etkiledi. Tarım ve hayvancılığın bu kıtlık sonrası Avrupa'ya yayıldığı tahmin ediliyor. Araştırma kapsamında kazılardan elde edilen 76 parça üzerinde kalan organik kalıntılar incelendi. Hayvan kalıntılarında alınan yağlı asitler üzerinde bulunan hidrojen isotop kalıntılarıyla dönemin iklim profili ortaya çıkarıldı. Buna göre bölgede ısı bir anda 2 derece azaldı. Ayrıca yaz yağmurlarında yüzde 10-15 derece arasında düşüş oldu. Bunun insanlar üzerindeki etkilerini inceleyen uzmanların yine organik kalıntılara dayanarak tespit ettikleri verilere göre o dönemde sığır azalmış, bunun yerine kuraklığa dayanabilen keçi ve koyunların sayısı artmıştır. Uzmanlar havaların soğumasının ineklere kış aylarında yem bulmayı zorlaştırdığını yazın ise artan sıcaklar dolayısıyla tahıl hâsılatının ciddi boyutlarda azaldığını belirtiyor.

İklim değişikliği Çatalhöyük'ün mimari yapısını da değiştirmiş. Çatalhöyük'te içinde birçok odalı büyük binaların yerine, merkezinde büyük bir oda, çevresinde daha küçük odalar bulunan evler yapılmaya başlandı. Bu küçük odalar aynı zamanda depo olarak kullanılıyordu. Ancak alınan önlemler yaşam kalitesinin korunabilmesine yetmedi. Bölgeyi canlı tutan yeni göçler azaldı. İklim değişikliği bölge ekonomisinin çökmesine neden oldu. Tahminlere göre milattan önce 7925 ve 7815 tarihleri arasında bölge tamamen terk edildi.

Nüfus artışı göçleri tetiklemiştir. Çok eski tarihlere gitmeye gerek yok. Bin yıl önce Avrupa'nın fazla nüfusu yerleşmek için “Haçlı Seferi” adı altında Anadolu'ya ve Orta Doğu'ya saldırdılar. Veba, kolera gibi salgın hastalıklar da yerleşiklerin baş düşmanıdır. Şehirlerde, köylerde canlı bırakmaz, devletleri çökertir. Ünlü “Kara veba” salgını

Avrupa'daki nüfusun üçte birini yok ettiği yazılıdır. Mısır nüfusunun üçte birini yok ederken, Altın Ordu kentlerini de çökertmiştir. Orman halkı Ruslara çok az zarar vermiştir.

Depremler de benzer etki yaratmıştır. Anadolu'da çok sayıda kent bugün toprak altındadır. Meşhur Ani kenti deprem yüzünden terk edilmiştir. Bütün bunlar yerleşik halklara zarar verirken, göçebe halkları güçlendirmiştir. Tarihin akışını farklı bir yöne doğru çevirmiştir.

Diğer önemli bir husus da, "Tarihin kronolojik olarak farklı, ama içerik olarak aynı devresine benzer şartlar nedeniyle benzer gelenek görenekler, benzer kültürel özellikler ortaya çıkarmıştır" ilkesini unutmamak. Unuttuğumuzda yanlış çıkarımlarda, yanlış saptamalarda bulunuruz. Başka bir husus Antik Çağ insanlarını yabani görmemiz. Oysa Avust-İndonezya yerlileri ağaçtan oydukları kanolarının yanına birer kütük ekleyerek (katamaran teknenin ilk örneği) 40 bin yıl önce Pasifik okyanusunun en ücra köşelerine kadar gidip yerleşmişlerdir. Diğer önemli bir konu da son buzul çağı öncesine ait bilgimizin çok sınırlı olmasıdır. Yapılan araştırmalarda bulunan kalıntılar buzul çağı öncesiyle ilgili olarak kafamızda bir model oluşturamıyor. Bir örnek verirsek bugünkü Çek topraklarında MÖ. 27 bin yıl öncesine tarihlenen sepetler bulunmuştur.

Tüketilecek kalori miktarı ne kadar fazlaysa o kadar nüfus demektir. Yaban bitki ve hayvan türleri içinde pek azı insanlar için yenebilir niteliktedir. Hayvanların pek azı avlanmaya, bitkilerin pek azı toplanmaya değer. Doğa'da bulunan türlerin çoğu yiyecek olarak bizim işimize yaramaz; çünkü ya sindirilmesi güçtür, ya zehirlidir. Çoğunun küçük kabuklu yemişler gibi ayıklanması zordur. Kiminin toplanması, kiminin ayıklanması zordur. Karadaki biyo-kütlenin (yani canlı biyolojik maddenin) çoğu odun ve yapraklardan oluşur; bunların çoğunu sindiremeyiz. Yiyeceğimiz az sayıda bitki ve hayvan türünü seçip bir dönümlük topraktaki biyo-kütlenin % 0.1'ini oluşturan bitki ve hayvanları, %90'ını oluşturacak şekilde üreterek, dönüm başına çok daha fazla tüketilebilir kalori elde ederiz. Sonuç olarak bir dönümlük toprak yaban bitkilerle geçinen insanlara göre 10 ya da 100 kat fazla çiftçiyi ve hayvan yetiştiricisini doyurabilir. Bu çıplak sayısal üstünlük yiyecek üreten kabilelerin yaban hayvan ve bitkilerle geçinen kabilelere karşısında kazandığı askeri üstünlüklerin birincisiydi.(s:95) Yerleşiklerin nüfus artışı, daha sonra atlı kavimlerin, göçerlerin askeri üstünlüğünün sonunu getirdi. (Çiftçilerde doğum arası ortalama 2 yıl, göçerlerde 4 yıl)

Yerleşik hayat yiyeceklerin depolanmasını sağladı. Bürokrasi, beyler ve krallıklar doğdu (Rahipler ve daimi ordu doğdu,)Yerleşik hayat, pamuk, keten, kenevir gibi bitkilerin üretilmesini sağladı. +su kabağı (Kap olarak kullanıldı). Metal işçiliği gelişti. Hayvanların

ehlileştirilmesiyle taşınan yük arttı. Uzak bölgelerle ticaret başladı. Asurluların eşek kervanları ve Karum adını verdikleri ticaret merkezleri buna örnektir.

MEDENİYET NİYE AVRASYA'DA BAŞLADI

Buzul Çağından sonra medeniyet Avrasya'da başladı (Kuzey Afrika'yı da katabiliriz). Lama hariç, tüm memeliler Avrasya'da evcilleştirildi. 200 bin yaban bitki türünden ancak birkaç binini insanlar yer. Bunların birkaç yüzü beslenmemize katkı sağlar. Çağdaş dünyadaki tarım ürünlerinin %80'ini bir düzine tür oluşturur. Buğday, mısır, pirinç, arpa, süpürge darısı, soya fasulyesi, patates, manyok, tatlı patates, şeker kamışı, şeker pancarı, muz...

Bitki ziraatı MÖ.8500, hayvancılık MÖ.8000 dolaylarında Güneybatı Asya'da başladı. Orta Avrupa'ya ana ürünler Güney Batı Asya'dan geldi (MÖ.6000-3500). Güney Batı Asya'da evcilleştirilen pek çok tarım bitkisi ile çiftlik hayvanının çoğunun yabani ataları Batı Avrupa'da yoktu. Batı Avrupa'da yiyecek üretiminin bağımsız başlamadığı; Güneybatı Asya'dan gelen evcilleştirilmiş bitki ve hayvanlarla başladığı çok açıktır. Bu tarım ürünleri Altın Hilal, İndus vadisi, Sarı Irmak ve Gök Irmak gibi nehir boyları ve göl boylarında yetiştirildiler. Yapılan araştırmaların sonucunda; Buğday, arpa, mercimek, bezelye, nohut, burçak, keten/Koyun, keçi, domuz, sığırın Bereketli Hilal'de evcilleştirildiği anlaşılmıştır. Pleistosen dönem/İlkim değişikliği Bereketli Hilal'de tahıl hasadını arttırdı.

Zeytin, üzüm, incir, hurma Doğu Akdeniz'de evcilleştirildi. Ketenden aynı zamanda yağ elde edilir. Nohutun ana vatanı Güney Doğu Anadolu'dur. MÖ. 8000'de evcilleştirildi. (İnsan Topluluklarının Yazgıları Jared Diamond TUBİTAK Kasım 2013 Ankara, s,184) Hindistan'a 5 bin yıl sonra ulaştı. Çiftçilik ve hayvancılık yapanlar aynı zamanda çömlekçilik sanatını da getirdiler. Çömlekçilik göçlerle yayıldı. Güneybatı Avrupa'da (Fransa, İspanya, İtalya) yiyecek üretimine parça parça geçildi. Önce koyun, sonra tahıllar geldi. Mısır'da tarımsal üretim MÖ 6000 yıllarında göçlerle geldi. Güneybatı Asya'dan gelen tarım ürünleriyle başladı.(s,131). Mısır'da Sfenks ve piramitleri yapan medeniyeti kuranlar (o besinleri getirenler) bereketli Hilal'den gelenlerdi. Buğday, arpa, akdarı, pirinç, bezelye, nohut, mercimek bereketli Hilal'den geldi. Eski Bereketli Hilal'in büyük bir bölümü bugün çöldür. Eskiden büyük bölümü ormandı, yok edildi, yağış azaldı. Toprak tuzlandı. Ekolojik olarak kendi kaynaklarının tabanını yok ederek kendi kuyularını kazdılar. Afrika'da evcilleştirilen hayvanlar Mısır'da eşek-kedi, Afrika'da hindi benzeri Beç tavuğu. Sığırlar Afrika kıtasına başka yerlerden geldiler. Kalabalık nüfus demek daha fazla mucit ve birbiriyle yarışan toplum demektir.

HAYVANLARIN EVCİLLEŞTİRİLMESİ

Hayvanların evcilleştirilme binlerce yıl sürdü. Evcilleştirilmeye aday 148 tür memeli hayvan vardı. Öküz ve inekler (daha sonra mandalar) çift sürer ve yük taşırlar ve araba evleri çekerlerdi. Bazı bölgelerde çift sürmek için at, eşek ve katır da kullanılmıştır. Tezekleri ısıtmada kullanılıyordu. Tavuk, hindi, ördek ve kaz gibi kümes hayvanlarının evcilleştirilmesi beslenmeyi arttırdı. Bazı bölgelerde ren geyiği, yak, tek ve çift hörgüçle develer ulaşım dışında et, süt, kıl kaynağıydı. İpek böceği ve arıların evcilleştirilmesi insan yaşamını daha da kolaylaştırdı.

Hayvancılık aynı zamanda insanların mikroplara, salgın hastalıklara karşı bağışıklıklarını arttırdı. Bu bağışıklığı kazanamayan Amerikan yerlileri, Hawaii halkı, Avustralya halkları beyazların getirdiği hastalıklardan yok oldular.

Avrasya'nın diğer kıtalardan farklı olarak Doğu-Batı yönünde bağlantıyı kesecek bir engel bulunmamasıdır. Amerika kıtası, Kuzey-Güney doğrultusunda ortada daralır ve yağmur ormanları bağlantıyı keser. Afrika kıtasında Kuzey-Güney doğrultusunda Sahra Çölü bağlantıyı keser.

ATIN ÖNEMİ

Atın evcilleştirilmesi insanlık tarihinin en önemli olaylarından birisidir. İnsanın saatteki hızı ortalama 4 kilometredir. Oysa atlı süvari yedek atlarına bağlı olarak atlarını da dindirerek kısa bir sürede yüzlerce kilometre yol alabilir. Kısacası yaya avcı-toplayıcı toplulukların, saatte 2-3 kilometre gidebilir. At, önce insan ve yük taşıma aracıydı. Eğerin kullanılması atın üzerindeki kişiyi yayalara göre daha etkili kıldı. Üzeninin bulunmasıyla atın üzerindeki süvari geriye dönüp daha kolay ok atabiliyordu. Üzenin, Sarmat Konferedasyonu'nun İskitlerin yerini almasını sağlamıştır. Atın evcilleştirilmesi, binilmesi, eyerin ve üzeninin bulunması önemli bir keşiftir.

Türkistan'da evcilleştirilen Ahalteke cinsi atlar günde 180-200 kilometre koşabiliyor. Kısacası atlı süvarilerin karşısında diğer toplulukların hiçbir şansı yoktur. Sadece duvarlarla çevrili yerler, Kapadokya gibi atlı süvarilere uygun olmayan araziler yerleşik topluluklar kendilerini koruyabiliyorlardı. Atlı süvariler ve daha sonra tekerleğin keşfinden sonra yapılan savaş arabaları antik çağın tanklarıydı Mızraklı süvarilerin mızrakları demirden (ve sonra çelikten) yapılmışsa piyadelerin hiçbir şansı yoktu. Üstelik at, binicisiyle hendeklerden

atlayabiliyordu. Cesur Yürek filmini hatırlayın, süvarilere karşı önce siperde kaldılar, sonra ince ağaçlardan yaptıkları mızraklarla karşı koymuşlardı.

106 piyade ve 62 süvariden oluşan küçük kuvvetiyle İnka İmparatorluğu'nu yıkan Pizarro'nun en büyük silahı atlar ve çelikten yapılmış kılıç ve mızraklarıydı. Bir kişiyi bile kaybetmeden binlerce yerliyi (7000 kişi) öldürdü ve binlerce yerliyi yaraladılar. Pizarro'nun süvarileri İnka askerlerine yardım istemeye koştan haberciler süvariler tarafından öldürüldüler. 1536'da Lima'da İnkalar tarafından kuşatılan İspanyollar, 26 kişilik bir süvari gücüyle çıkış yaparlar ve İnka ordusunu büyük bir bozguna uğrattılar. (s:83)

At, sadece bir ulaşım aracı değildir. Aynı zamanda besindir. Eti yenir, sütünden kıymız yapılır, derisi kullanılırdı. Atın evcilleştirilmesi için günümüzde belirlenen en eski tarih 5500 yıl öncesine aittir. Atın evcilleştirildiği ilk yerin Kazakistan olduğu kesinleşmiştir. Bu tarihin yapılan araştırmalar derinleştikçe daha eski zamana çekileceğini söyleyebiliriz.

DİN

Yerleşik hayat MÖ.13 binde son buzul çağından sonra başladı. Buzul çağından sonra kabile düzeni başladı. Gelişim oba-kabile ve şeflik olarak devam etti. Şeflikle vergi toplamanın adımı atıldı. Şefler, büyük şefler, krallar düzenlerini haklı çıkaracak din ideolojisi inşa ettiler. Havai'de şefler tanrıdan geldiklerini veya onunla doğrudan ilişki kurduklarını iddia ediyorlardı. Rahip şefler/krallar ayinleri idare ediyorlardı. Devlet yönetiminin ve dinin yayılması, ister barışçıl yollardan, ister zorla olsun. Zorla olduğunda genellikle devlet yönetimleri fetihleri yapar, din de bunun haklı gerekçelerini sağlar. Merkezi yönetim ile örgütlü bir din sahibi olmayı erken başaran toplumların torunları sonunda çağdaş dünyanın hâkimi oldular. Mezopotamya'da tapınak sadece bir din merkezi değil, toplanan şeylerin yeniden dağıtımının, yazının, zanaat teknolojisinin de merkeziydi.

*

Kuzey Avrupa'da yaşayan halkların son bin yıla kadar Avrasya uygarlığına hiçbir katkıları olmadı: onların tek şansı Avrasya'nın daha sıcak bölgelerinde ortaya çıkan gelişmeleri (tarım, tekerlek, yazı, metal sanayi gibi) ödünç alabilmelerine elveren coğrafi bir bölgede yaşıyor olmalarıydı. (İnsan Topluluklarının Yazgıları, s,11) 1450'ye kadar teknoloji Avrupa'ya Doğu'dan taşındı. -1775 yılında Asya dünya ekonomisinin %80'ini denetliyordu. Hindistan ve Çin dünya üretiminin üçte ikisini üretiyordu. Avrupa bu açıdan cüceydi. (Hayvanlardan Tanrılara Sapiens, s,288)

AVRUPA'DA TAŞ ESERLER ve ÖNTÜRKLERİN YAYILIMI

1800-1870 yılları arasında bilim dünyasında Asur, Babil ve Sümer gibi uygarlıkların Turanî olduğu kabul edilmişti. Bu görüşler ve Avrupalıların atalarının Turanî olduğu tezi Avrupa'nın önde gelen düşünürlerinden Ernest Renan'ı dehşete düşürmüştür. 29 Temmuz 1873'te "Journal Asiatique" dergisinde uzun bir makale yazar. Renan yazdığı makalede ırkçı bakışını dile getirir ve deyim yerindeyse diğer düşünelere ayar verir. Yazının 41 ve 42. sayfalarında Mezopotamya'da yapılan kazılarda bulunan Asur, Babil ve Sümer gibi uygarlıkların, bugüne kadar hiçbir uygarlık üretmemiş barbar Türklere ve Macarlara mal edilmesi ağır siyasi sonuçlar doğurur. Eğer bu uygarlıkları Türkler kurduysa durum fecidir. (Avrupalılar'ın Ataları Türktür. Cengiz Özakıncı, Kanal B. 04/11/2017, saat:22)

*

Rawlinson,1870 yılında Asur, Babil, Sümer dilleri bitişik dil, Turanî dil diye yazmıştır. George Shmit, 1870 yılında Babil yazısının kaynağı Uzak Doğu diye yazmıştır. Mezopotamya'da kazılar yapan Henry Rawlinson, Layard gibi bilim adamlarının bulduğu Asur çivi yazıları için bir sözlük hazırladı. George Smith, 1870 yayınladığı bu sözlükte, "Türkmani, Kırımı (kırım), Kuman, Trukku" gibi sözcükler yer alır. George Smith, Babil, Akat, Sümer ve Asur dillerinin Turanî olduğunu belirtir.

1873 yılında toplanan Uluslar arası oryantalistler Kongresine bir rapor sunan Leon Cahun, Ferguson'un bulgularını doğrulayıp, 30 sayfalık yeni kanıtlar açıklıyor ve Turanî diyor. 1876'da Revue Orientale Americaine derginde yayınlanan bir yazıda Fransa'da Ari dillerden önce konuşulan dilin Turanî olduğu yazılmıştır. Bu dil Çağatay Türkçesine yakındır. Bu yazı 1930'larda Atatürk tarafından Ruşen Eşref'e Türkçeye çevirtilmiştir.

1888'de, Ünlü dil bilimci Dr. Terrien De Lacouperie, "Phonetic Values, cunei Form Characters" adlı eserinde Babil yazısının kökenini Asya kıtası olarak gösterir. Osman Metin Tuna, bu bağlantıları ve dil benzerliklerini "Sümer-Türk dili Arasında Akrabalık" adıyla yayınlamıştır. Avrupa'da Layard, Rawlinson, Layard'ın İskoç danışmanı Fergusson gibi bilgin diplomatlar 1800-1880 yılları arasında yaptıkları arkeolojik çalışmalarda Asur, Babil, Sümer gibi eski uygarlıkların kalıntılarını ortaya çıkarmış ve bu uygarlıklarda Asya kökenli Turani toplulukların yapıcı etkisi bulunduğunu kanıtlarıyla duyurmuşlardır. Yaşamının büyük bir bölümünü adadığı Eski Çağlar Mimarisini çalışmalarının sonunda Fergusson; 600 yıl önce Avrupa'da Aryanların değil Asya kökenli "Turanlıların egemen olduklarını gözler önüne

sermiştir. Fergusson'a bu çalışmalarından dolayı "İngiltere Kraliyet Mimarlar Enstitüsü" ödül vermiştir.

Fergusson dünyanın dört bir yanındaki taş anıtları incelemiş; taş yapıların, anıtların ve dolmenlerin kurulduğu yerlerin Türkçe konuşan Turan kökenli halklar tarafından yapıldığını, yer adlarının sonu "ak" sesiyle biten Türkçe sözcükler olduğunu kanıtlamıştır. M. Bertrand 1864'de Fransa'nın 31 yöresinde saptadığı 2225 dolmenin 517'sinin adlarının "ak" ile bittiğini tespit etmiştir. İskoç bilgin yaptığı bir araştırmada İskoçyalıların 6 Nisan 1320'de papaya gönderdikleri bir yazıda kendilerinin Asyalı İskitlerin soyundan geldiklerini, "iskoç" (scoth) sözcüğünün "İskitéin (scyth) özgün biçiminden başka bir şey olmadığını resmen bildirerek kilise kayıtlarına geçirtmişlerdi. Komşuları İrlandalılar da kökenlerinin Turanlı olduğunu belirterek övünürlerdi.

Kraliçe'nin tarihçilerinden ve ilk-orta-lise-üniversite ve yüksek lisans için ayrı ayrı tarih kitapları yazmış olan Edward A. Freeman, "Ariiler Avrupa'ya geldiklerinde, Ari ve Sami olmayan halkları buldular. Bu halkları adım adım uçlara sürerek, kendilerine yer açtılar. Ari olmayan yerlilerin soyunu kırdılar. Ari olmayan bu halkların kökeni Macar ve Türklerdi" (History Of Europe, Edward A. Freeman, 1877. 2. Baskı. Aktaran Cengiz Özakıncı, Avrupalıların ataları Türktü). İngilizler, 1870'lerde Mezopotamya'da Asur, Babil, Sümer yazılarını dünyanın önde gelen on dil bilimciye gönderdiler. Dil bilimciler, başta Rawlinson, orada yaşayan "Turanî" olduğunu bildirdiler. Bu "Ana Britanica Ansiklopedisi"ne madde olarak yazıldı. Fakat bu madde daha sonra 1914'lerde değiştirildi.

*

Truva'da bulunan kazılarda da yeşim taşı bulunmuştur. Arkeologların bulduğu ya da taşından balta taşları ve gerdanlıklar Asya kökenliydi. Bu tezin aksini savunanlar taşların Hindistan'dan geldiğini iddia ederler. Bu taşı işleyecek elmas M.Ö. 500 yıllarına aittir, Truva'da bulunanlar ise M.Ö. 1300 yıllarına aitti. Avrupalı bazı bilginler Avrupa'da ya de taşı aramışlar sadece Kuzey İtalya'da rastladıkları ya de benzeri bir metreküplük taş dışında bulamamışlardır. Dünyanın en sert taşı olan elmasın sertlik derecesi 10, yeşim taşının ise 7 derecedir. Bu taş ancak kendinden daha sert olan elmas, safir, zircon, yakut gibi taşlarla işlenebiliyordu. Bu taşı işleyen Turanlı ustalar mineraloji konusunda büyük bir bilgiye sahiptiler. Dağlarda buldukları damarlardan dev ateşler yakarak yumuşattıkları tonlarca ağırlıkta ya de bloklarını dövüp kuma dönüştürdükleri elmas, safir, zircon ve yakut tozlarını ıslak derilere yedirip kurutarak elde ettikleri zımparalarla binlerce yıldır kullandıkları kendi

yaratıları olan özel tornalarda tıraşlayarak biçimlendiriyorlardı. Avrupa'da bulunan yeşim taşları Türkistan'ın Hotan, Yarkent, Lolan, Miran dolaylarında çıkarılıyordu. Avrupa'da bulunan ya de baltaların ağızları keskin değildir, çünkü bu baltalar dinsel törenlerde kullanılıyordu.

*

Romanya'da bulunan Vinçe Tartartaria yazıtı MÖ. 7300-5500 tarihlenmektedir. Fransa'da bulunan Vichy-Glozet yazıtları MÖ: 4500, Almanya'da Weser Nehri kenarında bulunan yazıt, MÖ: 2720 yıllarına tarihlenmiştir

*

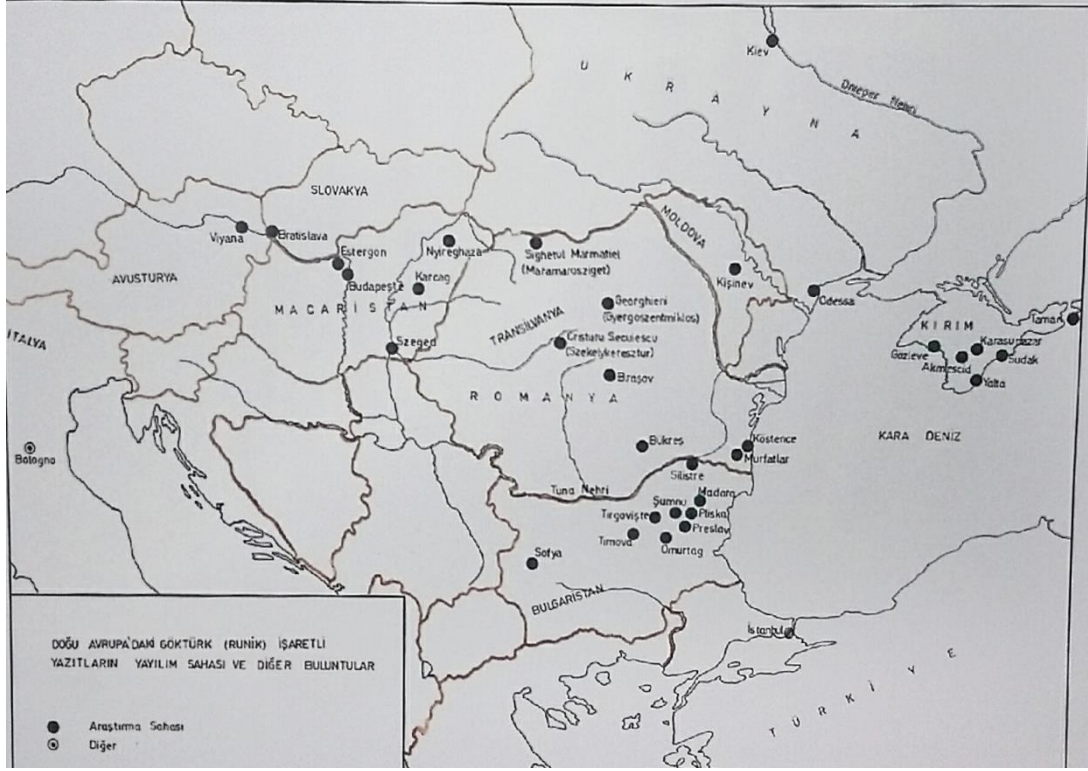
İstanbul Erenköy'de bulunan yazıt için MÖ.1980 tarihi verilmektedir.

Ön Türk tarihi üzerine araştırmalar yapan Haluk Tarcan'a göre, Türklerin Anadolu'ya gelişi günümüzden yaklaşık olarak 13 bin yıl öncedir. Türkler önce Doğu'dan 13 bin yıl önce, Batı'dan Trakya üzerinden MÖ. 8500-6500 yıl önce gelmiştir. Trakya ve İstanbul'da bulunan kurgan ve mezarlardan çıkan nesnelere Ön Türklerin kullandığı eşyalara benzemektedir. En son Beşiktaş kurganı buna örnektir. Sarayburnu'na yerleşen bir grup Grek'in başında bulunan ve İstanbul'a adını veren Bizas, Traktır. Buraya yerleştiler ve balıkçılık yaptılar. Çünkü biraz ilerdeki düzlükte, ovada (Çemberlitaş'ın olduğu bölge) bir Trak köyü bulunuyordu.

Azerbaycan'dan Çin'e kadar uzanan bölgede milyonlarca adet kaya resmi ve tamga bulunuyor. Sadece Moğolistan'da bir milyon adet kaya resmi tespit edilmiştir. Resimlerin on milyon civarında olduğu söyleniyor. Türklere ait kaya resimleri şematiktir. Bu yönüyle diğer kavimlerin yaptığı kaya resimlerden ayrılırlar. Onlar natürmort tarzında gerçekte hayattan alınma sahneler değildir. Resimler, dinsel mesaj içerir, gökseldir. Kazakistan'daki kaya resimlerinde halay çeken insanlar görülür. Kazım Mirşan ve Haluk Tarcan, "Dinyeper'den Çin sınırına kadar bölgeye Türkbil federasyonu hâkim bulunuyordu. Bu devlet MÖ.879-MS: 575-580 yıllarına kadar devam etmiştir. Bu sebepten Orhun Yazıtları'nın yaklaşık yüz yıl önce dikilmiş olması gerektiğini" öne sürmüşlerdir. "Orhun Yazıtları'nda bulunan bir kelimenin yanlış okunması; "Okuk Türük", yani "Rabbani, Tanrısal Türk" kelimesinin KÖKTÜRK okunmasıyla yeni bir Türk devlet olduğu öne sürülmüştür."

Doğu Avrupa'da Runik işaretli yazıtların bulunduğu alanlar

DÜNYA'DAKİ ÖNEMLİ TAŞ ANITLAR

GÖBEKLİ TEPE:

Bulduğunda bilim dünyasında şaşkınlık uyandıran bir taş yapı topluluğudur. Halen tamamı kazılmamıştır. Dünyanın bilinen en eski kült yapılar topluluğudur. Stonehenge MÖ. 2500 yılında gelişmiş toplumlar tarafından inşa edildi. Göbeklitepe ise MÖ. 9500'de avcı-toplayıcı topluluklar tarafından yapıldı. 20 kilometre mesafedeki Karacadağ tepesinde evcilleştirilen bir buğday türü (küçük kıvılcık buğday türü) bulunuyordu.

Bu yapıların ortak özelliği, T biçimindeki 10-12 dikilitaş yuvarlak planda dizilmiş, araları taş duvarla örülmüştür. Bu yapının merkezinde daha yüksek boyda iki dikilitaş karşılıklı olarak yerleştirilmiştir. Bu dikilitaşların çoğu üzerinde insan, el ve kol, çeşitli hayvan ve soyut semboller, kabartılarak veya oyularak betimlenmiştir. Bu kompozisyonun bir öykü, bir anlatım veya bir mesaj ifade ettiği düşünülmektedir. Bir yerleşim yeri değil, kült merkezidir. Göbekli Tepe, çevredeki oldukça gelişmiş ve derinlik kazanmış bir inanç sistemine sahip olan avcı-toplayıcı gruplar açısından önemli bir kült merkezidir. Yapıların günümüzden en azından 11.600 yıl öncesine dayandığı ileri sürülmektedir. Göbekli Tepe'nin bir kült merkezi olarak

kullanımının MÖ 8 bin dolaylarına kadar devam ettiği ve bu tarihlerden sonra terk edildiği, başka veya benzer amaçlarla kullanılmadığı anlaşılmaktadır.

Yuvarlak yapıların dördü açığa çıkarılmıştır. Bu yapıların çapı 10-30 metre arasındadır. Yerin altında 20'den fazla yapı olduğu tespit edilmiştir Yapılar, yapıldıktan sonra 50 yıl sonra toprakla örtülmüş ve yenisi yapılmıştır. Bu süreç yaklaşık bin yıl sürmüştür. Tepe üzerinden kuzey ve doğuya bakıldığında Toros Dağları ve Karaca Dağ etekleri, Batıya bakıldığında Şanlıurfa platosu ile Fırat ovasını ayıran dağ silsilesi, güneye bakıldığında ise Suriye sınırına kadar Harran Ovası görülmektedir. Göbekli Tepe'de kullanılan kireç taşı, her yerde bulunmayan oldukça sert bir taştır. Bugün bile bölgedeki en kaliteli kireç taşı olarak kabul edilmektedir. Dolayısıyla Göbekli Tepe Platosu'nun seçilme sebeplerinden biri de bu olsa gerektir.

Urfa bölgesindeki Yeni Mahalle, Karahan, Sefer Tepe ve Hamzan Tepe gibi merkezlerde T biçiminde sütunların yüzeyde bulunduğu, Nevali Çori'deki kazılarda da benzer mimari öğelerin ortaya çıkarıldığı, dolayısıyla Göbekli Tepe'nin bu merkezlerle ilişkili olabileceği ileri sürülmektedir. Söz konusu merkezlerde saptanan sütunların Göbekli Tepe'de ortaya çıkarılanlardan daha küçüktür. (1,5-2 metre) Jeofizik araştırmaları, bugüne kadar gün yüzüne çıkarılanlar da dâhil olmak üzere Göbekli Tepe'deki yapılarda toplam 300'e yakın dikilitaş kullanılmış olduğunu göstermektedir.

Motiflerde kullanılan yabani hayvanlar çok geniş bir çeşitlilik göstermekte ve dönemin, bölgenin faunasıyla örtüşmektedir. Kedigiller, boğa, yaban domuzu, tilki, turna, ördek, akbaba, sırtlan, ceylan, yabani eşek, yılan, örümcek ve akrep bunlardan bazılarıdır. Burada çalışanların kullandığı aletlerin hemen hemen hepsi çakmaktaşıdan yapılmış aletlerdir. Obsidiyen taş aletler istisnaidir. Bu aletlerde kullanılan obsidiyenin kaynağı çoğunlukla Bingöl ve Göllüdağ (Kapadokya) olarak görülmektedir. Diğer taş anıtların tahmini yapım tarihleri şöyledir: Malta Monolitleri MÖ. 3600-5600, Stonehenge MÖ.3000-5000, Pramitler MÖ.2650-4650.

STONEHENGE:

Stonehenge, Neolitik taş devri ile Bronz çağı arasında en az 5 kademeyle oluşan bir anıttır. Bu yapı, astronomi, astroloji, geometri, meteoroloji ve paganizmle ilişkilendirilmektedir. Stonehenge adı eski İngilizcede "asılı taşlar" anlamına gelir. Kelt rahipleri Druidler'in bu taş çemberi ayinleri için kullanmıştır. Yapılar, İngiliz adalarındaki Neolitik insanlara kadar uzanmaktadır. Keskiyle yontulmuş, düzgünleştirilmiş ve dışarıdan yerel bölgeye taşınmış, dik konumundaki otuz taştan (bunlardan hâlen on yedisi ayakta) oluşan ve kavisli hâle getirilerek dik duran taşların üzerine yerleştirilen lento taşlarını içeren ve böylelikle çember şeklinde kapı boşlukları oluşturan tek taş çemberdir. Stonehenge'in çemberi bölen ve yapının girişinden geçen ekseninin yaz dönencesindeki (21 Haziran) gündeğümüne doğru konumlandırılmış olması, buna karşılık, yakındaki İrlanda'da yaklaşık olarak aynı zamanlarda inşa edilen Newgrange anıtının kış dönencesindeki (21 Aralık) gündeğümüne yöneltilmiş olması dikkat çekicidir. Gökbilimci Sir Fred Hoyle ise işaret taşlarının dış halka etrafında hareket ettirilmesiyle Stonehenge'in tutulmaların önceden tahmin etmek amacıyla

kullanılabileceğini ispatlamıştır. Yapının bir benzeri Rusya Başkurdistan'daki Uçalı Buluntuları'ndadır.

Newgrange:

Newgrange için tümülüs modelidir diyebiliriz. Newgrange, İrlanda Meath ilçesindedir. Neolitik dönemde, M.Ö. 3200 yıllarında inşa edilmiş ve Stonehenge ve Mısır piramitlerinden daha eskidir. Site, iç taş geçidi ve odaları olan geniş bir dairesel höyükten oluşur. Bu odalarda insan kemikleri ve günlük hayatta kullanılan eşyalar bulunmuştur. Newgrange'daki daha büyük taşların çoğu megalitik sanatta kaplıdır. Höyük aynı zamanda bir taş daire ile çevrelenmiştir. Giriş, güneş ışığı bir “tavan kutusu” içinden parlar ve iç odaya taşkın olduğunda kış gündönümünde yükselen güneşle hizalanır. Newgrange, Galler'deki Orkney, İskoçya ve Bryn Celli gibi Batı Avrupa'daki diğer Neolitik yapılarla da birçok benzerliği paylaşmaktadır. Newgrange yapımında yaklaşık 200.000 ton kayadan yapılmıştır. En geniş noktasında 85 metre genişliğindedir. Anıtı inşa eden Neolitik Çağ insanları tarımcı ve sığır gibi hayvanlar yetiştiriyorlardı. Bu yapılar, Stonehenge ve piramitlerden önce yapılmıştır.

SİLBURY HİLL HÖYÜĞÜ

Silbury Hill, Wiltshire'nin İngiliz ilçesinde, Avebury'nin yakınlarında tarih öncesi bir yapay tebeşir höyüğüdür 40 metre yüksekliktedir. Avrupa'da en yüksek prehistorik insan yapımı höyüktür. Dünyanın en büyüklerinden biridir, küçük Mısır piramitlerinin bazılarına benzer büyüklüktedir. Silbury Hill, Avebury'nin çevresindeki Neolitik eserlerin bir kompleksin parçasıdır. Çevreden kazılan tebeşir ve kilden oluşan höyük, 40 metre yükseklikte ve yaklaşık 5 dönüm alanı kapsar. Tepesi, MÖ.2400–2300 yılları arasında birkaç aşamada inşa edilmiştir. Tepenin tabanı yuvarlak ve 167 metre çapındadır. Zirve düz tepeli ve 30 metre çapındadır. Önce daha küçük bir höyük inşa edilmiş ve daha sonraki bir evrede daha geniş bir höyük oluşturulmuştur.

ORHUN YAZITLARI

Orhun Yazıtları, Göktürk Yazıtları ya da Köktürk Yazıtları, Türklerin bilinen ilk alfabesi olan Orhun alfabesi ile Göktürkler tarafından yazılmış yazıtlardır. Bu yazıtlar Türkçenin tarihsel süreçteki gramer yapısı ve bu yapının değişimiyle ilgili bilgiler verdiği gibi Türklerin devlet anlayışı ile yönetimi, kültürel öğeleri, komşuları ile soydaşlarıyla olan ilişkileri ve sosyal yaşantısıyla ilgili önemli bilgiler içermektedir. Yazıtlarda bu abidelerin sonsuzluğa kadar kalması temennisi ile "Bengü Taşlar" denmiştir. Yazıtlar, 1889 yılında Moğolistan'da Orhun Vadisi'nde bulunmuşlardır. Bu yazıtlar II. Göktürk Kağanlığı'na aittir. Yazılış tarihleri MS 8. yüzyılın başlarına dayanmaktadır. Yazıtlardan Kül Tigin Yazıtı 732 yılında, Bilge Kağan Yazıtı 735 yılında yazılmışlardır. 1893 yılında Danimarkalı dilbilimci Vilhelm Thomsen tarafından, Rus Türkolog Vasili Radlof'un da yardımıyla çözülmüş ve aynı yılın 15 Aralık günü Danimarka Kraliyet Bilimler Akademisi'nde bilim dünyasına açıklanmıştır.

Danimarkalıların Hollanda'ya hediye ettiği ve Utrecht şehrinde bulunan 9. Yüzyıla ait runik yazılı bir kitabe

Orhun harfleriyle yazılan yazıtlardan 13. yüzyıl Moğol tarihçisi Alaaddin Ata Melik Cüveynî, Tarih-i Cihan-güşa adlı yapıtında söz etmiştir. Çin kaynakları da yazıtların dikilişini bildirmekteydi. Rus çarı I. Petro'nun emriyle Sibirya'nın bitki örtüsünü incelemek için görevlendirilen bitki bilimci Daniel Gottlieb Messerschmidt ve kendisine rehber olarak verilen İsveçli tutsak subay Johan von Strahlenberg, 1721 yılında Güney Sibirya'da, Yenisey Irmağı'nın yukarı mecrasında bu yazı ile yazılmış Yenisey Yazıtları'ndan bir tanesini keşfetti. Bir yıl sonra tutsaklığı son bulan Strahlenberg, İsveç'e dönüşünde bu inceleme ile ilgili izlenimlerini kitap hâline getirip 1730 yılında Stockholm'de yayınladı. Böylece Orhun Yazıtları bilim dünyasının dikkatini çekmiş oldu. Sibirya'ya araştırma amacı ile ilk bilimsel heyetler ancak 19. yüzyılın sonlarına doğru gönderilebilmiştir. Bu ilk heyetler 1887 ile 1888'de Finlandiya'dan Sibirya'ya gönderilen Fin araştırma heyetleri idi. Fin heyetlerinin bu bilimsel gezileri sonucu Yenisey mezar yazıtlarının kopyaları ilk kez olarak yayımlanmıştır. Aynı yıl Rus arkeologlarından Nikolay Mihailoviç Yadrintsev Moğolistan'da, Orhun Irmağı kıyılarında aynı yazı ile yazılmış çok daha büyük iki yazıt buldu. Yadrintsev'in Orhun Thomsen'in eski Türk "runik" yazısını çözümü bilim dünyasında, özellikle Türkologlar arasında büyük bir heyecan yaratmıştı

TAŞ BABA KÜLTÜRÜ

Taş baba kültürü ön Türkler ve ön Türk kültürü etkisinde kalmış halklarda görülür. Türklere komşu olan Moğol kökenli halklarda görülmez. Taş babalar, Güney Avrupa, Kafkasya ve Güney Sibirya'da yaygın şekilde görülmektedir. Bu kültüre sahip halklar, ön Türkler taş baba

ve balbal dikme kültürünü MÖ. IV. bin ortalarında yaptıkları göçlerle farklı bölgelere taşımışlardır. Moğolların mezarlarına taş heykel koyduklarına dolduğuna dair bir belge yoktur. Çin kaynaklarında Türklerin taş baba ve balbal geleneği hakkında belgeler vardır. Macaristan'dan Mançurya'ya kadar uzanan bölgedeki halkların ortak kültürel özelliklere ve yaşam tarzına sahip olduklarını Herodot, Tükidides gibi Antik Çağ tarihçilerinde, Plinus gibi Roma tarih çilerinde, Starabon gibi Romalı coğrafyacılardan öğreniriz. Bölgede yaşayan Turani halkların dışında Cermenlerin ataları da yaşıyordu. Fin kökenli halklar Kuzey'de yaşıyordu. Rusların ataları ormanlık bölgede, Slav kabileleri ise Baltık kıyısına yakın bölgelerdeydi. Bu kabileler Avarlar tarafından Balkanlara getirilmişlerdi.

Kalankatlı Moses (Musa), “Alban topraklarında yaşayan uzun saçlı boyların taştan heykeller yontarak ona ibadet ettiklerini, koç, at, sığır kurban ettiklerini” vurgulamıştır (Doğan, İsmail, Doğu Avrupa'daki Göktürk (Runik) İşaretli Yazıtlar, s, 12, Ankara-2002). Sicilyalı Diodor, “Saka boylarından biri kendilerinin kadın hükümdarı Zarina (Sarı ana) için geniş bir alana kurulan Kurgana onun büyük heykelini koymuşlardır.” (age.s,13) Taş baba geleneği yakın çağlara kadar devam etmiştir. XIII. Yüzyılda seyyah Piano Karpini ve Papanın1253'de Doğu ülkelerine elçi olarak gönderdiği Wilhem de Rubruk, “Kumanların ölülerinin mezarlarının üstüne ev sayılan bir tepe kurarak üzerlerine de yüzü Doğu'ya dönük olan ve elinde kadehi göbeği üzerinde tutmuş bir heykeli dikerler. Mezarlarına dikilen tepeler büyük bir piramiti hatırlatır.” XIX-XX. yüzyılda yapılan araştırmalar sonucunda sadece Don ile Dinyepr nehirleri arasında 300'den fazla taş baba ve çeşitli dikili taş kayıt altına alınmıştır. Balbal, bolven, tas baba, taş nine adları Rus bilimsel yayınlarında; İzvaniaya, İstikan, kamennaya baba, kamennaya duşka olarak yer alır.

Avrupa'da taş babalara antromort, balballara stel deniliyor. Yunancada dikilitaş teriminin karşılığı megalittir. Tek dikilitaşlara menhir denmiştir. Kurgan kültürü Volga-Ural arasında yaşayan halklar tarafından Batı'ya ve Doğu'ya taşınmıştır. Bu bir örnek İngiltere'de Stongene kompleksinin yanındaki Silberi Hill kurganı 40 m. Yüksekliğe ulaşır. Benzer megalit komplekslerin en önemlisi belki de öncüsü Göbeklitepe'dir. Binlerce yıl öncesinden kalma benzer megalit kompleksler Malta, Yunanistan, İspanya, Portekiz, Fransa ve Britanya'da görülmektedir. Turani toplumlara ait olduğunu söyleyebileceğimiz benzer özellikler taşıyan taş anıtlar sadece Rusya, Asya, Kafkasya, Anadolu, Orta Doğu, Macaristan'da değil; İspanya, Portekiz, Fransa, İngiltere, Malta ve Kuzey Afrika ve Kuzey Amerika'da çeşitli bölgelerde görülmektedir. Aynı bölgede Ön Türk kökenli oyma harfli (Runik) yazıtlar vardır. Taş heykeller ve Runik yazı, kilisenin kurumlaşmasıyla yok edilmeye başlandı. Bu anıtlar

kiliseye Pagan geçmişi hatırlatıyordu. Runik yazıya “şeytanın yazısı” deniliyordu. Örneğin Ermeni prenslerinden III. Vaçaken, MS487’de kendi halkına bu putlara kurban sunmayı yasaklamıştı. Zamanla bu heykeller yok edildi. Taş babalara Korsika adasında da rastlıyoruz. Bu kültür Etrüsklerle bölgeye gelmiş olabilir. Bir kadehi veya kaseyi iki eliyle tutmuş taş anne heykellerine Kıpçak Bozkırı’nın yanı sıra Moğolistan’da da görürüz. Bu heykeller Sümer tanrılarında İanna’nın heykellerine çok benzer.

“Ön Türklerin, Türklerin yaşadığı her yerde taş anıtları ve runik yazının olduğunu” söyleyebiliriz.

*

Ön Asya’da görülen taş heykeller zamanla farklılıklar göstermiştir. Taşlardan yapılan koç heykelleri ön Türklere kadar uzanır. Anadolu’da taş koçlar-koyunlar, Erzurum, Tunceli, Erivan (Revan), Tiflis ve Altaylarda görülmektedir. Koç heykellerin yanı sıra Karakoyunlu ve Akkoyunluların hâkim olduğu bölgelerde çok sayıda koç ve koyun heykeli bulunmuştur. Aynı koç heykelleri Altaylarda da görülür. Ayrıca Azerbaycan’da çok sayıda taş at heykeli görülür. Kurbanlık için ayrılan atların kuyrukları bağlıdır. Aynısını ünlü Pazırık halısında da görürüz. Buradaki atların da kuyrukları bağlıdır. N.Y. Biçurin, Göktürk dönemiyle ilgili Çin kaynaklarında Türklerin mezar kültürü ile ilgili belgelerde, “Mezara ölenin heykeli konulur ve yaşam boyu katıldığı savaşlar yazılır, bu savaşlarda öldürdüğü adamların sayısı kadar taş dikilir.” Bilgisini verir(age s. 52), Türkler bu taşlara bengü taş diyorlar. En eski bengü taş Limni adasındadır. MÖ. 7. Yüzyıla aittir. Eski Türkler, taş heykellere bediz, yapanlara da Bedizci derlerdi. Bediz geleneği Azerbaycan dışında Kıpçak bozkırı boyunca Avrupa’dan Moğolistan’a kadar yayılmıştır. Taş babalar ve taş ninelere Ukrayna, Altaylar ve Kuzey Kafkasya’da sık rastlanır. Aynı topraklarda mezarlara dikilen balballarda görülür.

Tuva-Halas bölgelerinde VII.-X. Yüzyıllara kadar yaşayanlar için Tibet ve Çin kaynakları Moğol ve Tibet boylarından farklı “Sarı saç ve gökgöz”lü insanlar olduklarını belirtirler. Sonraki yüzyıllarda bölgede Mongoloid tip ağır basmaya başlamıştır. Çin kaynakları bugünkü Moğolistan’da yaşayan Türk boylarını aynı şekilde tasvir ederlerdi. N, Y. Marrin, “Akdeniz sahillerinde Türklerin tarihi varlığı Yunan ve Latin dillerinin varlığından, Yunan-Rum dünyasının ortaya çıkışından çok öncedir (Firudin Ağasıoğlu, Taşbaba, 80).

Taş babalar Azerbaycan ve Anadolu’nun Güneydoğusu’nda çok görülür. Güney Azerbaycan’ın Meşkin bölgesinde 500’den fazla taş baba bulunmuştur.

Abşeron'da bulunan taş babalar Hakkâri ve Ukrayna'da MÖ.3000 yılın sonlarına tarihlenen Kernosovka taş baba heykellerine yakındır. 1253'de Kıpçak bozkırından geçen Misyoner Wilhem Pubnuk, "Mezarların üstünde topraktan büyük tepe(kurgan) yapan Kumanlar, buraya ölenin heykelini elinde kadeh, yüzü Doğu'ya doğru olarak koyarlardı" diye yazmıştır(Firudin Ağasıoğlu, Taşbaba, 80). Anadolu'da en yeni taş baba Tunceli'nde Hasan adlı bir kişi adına yapılan taş babadır(Firudin Ağasıoğlu, Taşbaba, 80). Taş babalar Hristiyanlığın yayılmasıyla paganlığı hatırlattığı için runik yazılı taşlar ve eserler gibi tahrip edilmeye başladı. MS. 487'de bugünkü Gürcistan'ın bir bölgesinde hükümsüren III. Vaçakan, "Kendi hâkimiyeti altında olan Artsah vilayetinde yaramaz putlara kurban keserek, ibadet etmekten el çekmeyi emretmiştir"(Firudin Ağasıoğlu, Taşbaba, 96).suriye ve Mezopotamya'da bulunmuştur. Taş babaların benzerleri Urfa merkezindeki Balıklıgöl yakınlarında bulunmuştur. Tel-Halat'da MÖ. XI. asıra ait, Sümer bölgesinde ise 4 bin yıl öncesine ait ellerinde çeşitli nesnelere bulunan taş babalar bulunmuştur.

Altaylarda 200'den fazla taş babayı inceleyen arkeolog V. D. Kubaryev, taş babaların Kazak, Tuva ve Moğolistan'a uzanan yolla boyunca yayıldığını yazar ve dağlık kesimlerde ve Altayların Kuzey'indeki ormanlık bölgede görülmediğini yazar (Firudin Ağasıoğlu, Taşbaba,102). Taş babalarda ortak özellik, çoğunda kişiler sağ ellerinde içki kadehi, sol elleri ise kemere asılı hançeri tutmaktadır. Taş baba geleneği İskitlerin olduğu bölgelerde ve Göktürklerin hâkim olduğu bölgelerde yaygınlaşmıştır. Çin kaynaklarına göre Türklerden birisi öldüğü zaman onun sağlığında kullandığı eşyalar ve atı ile birlikte gömerler. Mezarın yanına ölenin görünüşüne benzeyen bir taş heykel koyarlardı (Firudin Ağasıoğlu, Taşbaba s,108). MÖ. 5000'lerde bazı ön Türk boylarında görülen taş babalar MÖ.3000'lerde Doğu

Avrupa'ya, MÖ. Avrupa kıtasının içlerine yayılmıştır. Güneydoğu Avrupa'da bazı taş babalar arasında 1500 yıllık tarih farkları ölçülmüştür. Taş anıtların ilk modeli ve en eski tarihli olan, dinin doğuşunun burada başladığını ve bilinen en eski tapınak olan Göbekli tepe 11 bin yıllıktır. Mezopotamya ve ön Asya'ya, Hatti, Sümer, Akad, Asur, Arami, Sami halkları göç etmiştir. Hint-Avrupa dilli halklar bölgede MÖ. 2000'li yıllarda görülmeye başlanmıştır. Frigler ve Haylar MÖ. VII.-VII. Asırlarda Trakya üzerinden Anadolu'ya gelmişlerdir. Farslar, yani İranlılar ise MÖ. VII. yüzyılda bugün Fars denilen Elam ve Güney İran'a yerleşmişlerdir. Bölgeye yerleşen Ariler buradaki halkları asimile ederek demografik yapıyı değiştirmişlerdir.

YA-DA TAŞI

Ya-da taşı Türk boylarının kutsal taşıdır. Yağmur yağdırma özelliğiyle efsanelere konu olmuştur. Kaşkarlı Mahmut: “Yağma ülkesinde ben bunu kendi gözümle gördüm. Yaz zamanı orada yangın çıktı. Bu surette kar yağdırıldı ve ulu Tanrı'nın izni ile yangın söndürüldü.” Türkler, kendi yaratıları olan özel tornalarda tıraşlayarak biçimlendiriyorlardı. Avrupa'da bulunan yeşim taşları Türkistan'ın Hotan, Yarkent, Lolan, Miran dolaylarında çıkarılıyordu. Avrupa'da bulunan ya de baltaların ağızları keskin değildir, çünkü bu baltalar dinsel törenlerde kullanılıyordu. Bu inanç Kuzey Azerbaycan'da günümüze kadar gelmiştir. Gaziantep yöresinde bazı Türkmen köylerinde yağmur duasına çıkarken yanlarında taş götürürler.

ALTAYLAR'DA, HAKASYA'DA BOLBOLLAR VE TAŞ BABALAR

Hakasya müzesinde binlerce yıllık zaman dilimine yayılmış taş babalar ve bolbolları görürüz. Müzede, Taş babalar, Taş Çağı'ndan, Demir Çağ'a kadar o kapsayan büyük bir koleksiyon bulunmaktadır. Müzede bulunan taş babaların en eskisi en az 3500 yıl öncesine aittir. Taş babaların boyu, 1.8-3.4 metre yüksekliktedir. Taş babalar ve bolbollar, monolit veya granitten yapılmış, oyularak çizilmiş resimli abidelerdir.

Müzede üzerinde petroglifler bulunan taş abide sayısı seksenden fazladır. Abidelerin üzerinde çok sayıda hayvan ve fantastik yaratık bulunmaktadır. Hakasya'da bulunan heykeller bazı araştırmacılar tarafından Paskalya sırasında bulunan heykellerle karşılaştırılmıştır. Ancak Hakasya'daki heykeller, 2500 yıl daha eskidir. Heykeller, ince nüanslarla birbirlerinden ayrılmıştır.

*

Hazarlarda kaya mezarı kültürü vardı Kırım'ın Karasupazar bölgesinde Hazarlara ait kaya mezarları bulunmuştur. Bu bölgedeki Sarı Kaya mevkiinde kayalar üzerinde runik yazılar bulunmuştur. Kırım yarımadası ve Odessa bölgelerinde çok sayıda runik yazılı mezar taşları ve kadeh tutan taş babalar bulunmuştur. Odessa Müzesi, Edebiyat Fakültesi ve Moldovya'daki Kınışev Müzesi'nde çok sayıda taş baba heykeli ve balbal bulunmaktadır.

Kırım Tarih Müzesi bahçesinde çok sayıda Ön Türk ve Türksoy tamgalarının bulunduğu mezar taşları vardır. Hun yabguları güneşe doğru dönüp dua ederlerdi. Bu âdeti bugün de

Tunceli ve Anadolu'nun bazı yörelerinde görmekteyiz. Burada Türkler için mukaddes olan "Su kültürünü" de görürüz. Bu yörede ve Balıkesir'in bazı yörelerde eski bir Türk âdetini de görürüz; Taştan yapılmış koyun heykelleri. Bunlar ölümsüzlüğü simgeleyen "Bengü" taşlarıdır(Satuk Buğra Han'dan Mustafakemal'e Türk Müslümanlığı, s, 429). Türklerin "Hayat ağacı" simgeleri ön Türklerin yayılma alanlarını gösteren bir iz olabilir. Taşların yayıldığı Doğu Avrupa'da İskitler yaşamıştır.

İSKİTLER

İskitler'e ait tarihi kayıtlar MÖ. 800'lü yıllara aittir. İskitler Çin'den Tuna'ya kadar uzanan 7000 km.lik bir coğrafyada hüküm sürmüşlerdir. Herodot, Tukidides gibi Antik Çağ tarihçileri İskitler için" Ata binen, uzun sivri külah takan, pantolon giyen, yay, hançer kullanan ve balta taşıyan; 4 ila 6 tekerlekli arabalarda yaşayan ve kırmızı içen bir halk" olarak anlatırlar. Ölü gömme adetleri Göktürkler benzer. İlhami Durmuş, İskitler adındaki eserinde İskitlerin kökeni üzerine olan görüşler yer vermiştir. 19. Yüzyılın önde tarihçileri İskitleri Ural-Altay ailesi içinde değerlendirirler. B. G. Niebuhn (1830), Yunan tarihi uzmanı Grote (1857), Neuman (1855) İskitlerin Ural-Altay ırkına mensup olduğunu ileri sürmüşlerdir. Kiepart (1878), G. Nagy (1895), Geza Kum (1880) gibi araştırmacılar İskitlerin yaşam tarzını inceleyerek," İskitlerin farklı Türk soylarını içerdiğini açıkça gösteriyor" diye yazmışlardır. (İskitler, s.56) Isac Newton, bir tarih kitabı yazmıştır. Tarih kitabında İskitlerden Avrupa'nın ilk insanları olarak bahseder (Newton's Re ised History of Ancient Kindoms, Londra-2008, s:67-69.- Aktaran İskit-Türk Aynılığı Emine Sonnur Özcan, s: 34,Selenge Yayınları, İstanbul-2016).

MÖ: 1. Yüzyılda yaşayan Romalı Tarihçi Pompeyli Trogus'un verdiği bilgileri aktaran ve MS. II. yüzyılda yaşayan Romalı tarihçi Justin, İskitlerin dünya üzerinde en yeni millet değil, bilakis en eskisi olduğunun altını çizmektedir.(age.56) Herodot, Thudides, Xenophon gibi tarihçiler İskitler için "atlı süvari, kement kullanan, iyi ok kullanan, geri dönüp ok atabilen, keçe külahlı, uzun saçlı, pantolon giyen halk olarak" tarif ederler.(age.83) Hipokrat, İskitlerden kısrak sütü içen halk olarak bahseder. İskitlerin araba şeklindeki evlerinin keçeyle kaplı olduğunu yazar.(age.97) MÖ. I. Yüzyılda Romalı Büyük Plinius "Yaksat'ın (Sirderya'nın eski adı) öteki kıyısında İskit kabileleri bulunmaktadır. Persler, genel olarak onlara Saka derler... Bunların arasında o civarda tanınanları Sakalar, Massagetler, Dailer, İssedonlar... Arimasplar'dır" diye yazmaktadır.(Kazakistan ve Kazaklar, Kazakistan Bilimler

Akademisi, İstanbul-2013,s,54) Rus bilgin N. V. Tatişçev, “Avrupalıların III-X yüzyıllarda İskit kelimesi yerine Tatar kelimesini kullanmaya başladılar” diye yazmıştır. “XII. yüzyıl Povecti Vremennih Let” adlı Rus kroniğinde İskitler, Hazarlar ve Bulgarların aynı kökten gelen bir halk olduğunu yazar. Zeki Velidi Togan, “Bizans kaynaklarında Masagetler Türk olarak geçer” der. (Türk Tarihine Giriş, s, 23, İstanbul-2011) İskitlerin Ari olduğunu öne sürenlere en iyi cevabı Herodot vermiştir. Herodot, Masagetler için, “Bunların Skyth soyundan olduklarını söyleyenler de vardır” demektedir (s, 108).Massagetlerin giyinişleri ve yaşayışları Skythlerinki gibidir; atlı ya da yaya savaşır(çünkü her iki şekilde de savaşabilirler), okla ve kargıyla savaşır (s, 115) Herodot, Göçebe Skythler Asya’daydılar. Massagetlerle yaptıkları savaşta yenildiler. Araxes (Aras) ırmağını geçtiler. Kimmerlerin yanına göç ettiler. Kimmerler yurtlarını terk ettiler. Kimmerlerin kimisi çiftçiydi. Tanais (Don)’dan ötede Sauromatlar yazıyordu. (s,298) Skythler, için şunları söylemek istiyorum. Kendilerine saldıran hiç kimse, onların elinden kurtulamaz ve kendilerine saldıran hiç kimse onları bastıramaz; öyle insanlar ki, ne kentleri vardır, ne kaleleri; hepsi de atlıdır ve ok atarak savaşır. Evlerini peşlerinde taşırlar, zira ekip ve biçerek değil, hayvancılıkla geçinirler, evleri arabalarıdır. (s, 313)

Araba evler

Sarmatlar için şunu yazar, Sauromatlar, Skyth dilini konuşurlar. Dareios’un, İskitler üzerine yaptığı sefer tam bir başarısızlıkla sonuçlanır. Ordusu açlık başlamıştır. Hızla Tuna üzerine

kurdurduğu köprüye ulaşmak ister. Kaçışını İskitlere sezdirmeden yapmak ister. Gerisini Herodot'tan dinleyelim; “Gece kamp ışıklarını yakarlar. Kaybından zarar görmeyecekleri hasta ve güçsüz askerleri, bir de bütün eşekleri (İskit atları eşek anırtısından ürküyorlardı) kampta bırakır. Kampta kalanlara, ‘Siz kampı koruyacaksınız, biz sağlam askerlere onlara saldıracağız’. Gün ışığınca geride kalanlar Dareios’un gözden çıkarılmış ve geride bırakılmış olan askerleri, Dareios’un kendilerini harcadığını anladılar. Skythlere bağırıp çağırarak, işaretler yaparak olup biteni anlatmaya çalıştılar.(s.350)” Kısaca başta Herodot olmak üzere ilk Çağ tarihçilerinin hiç biri İskitlerin İranlılarla aynı dili konuştuğunu yazmaz.

GÖÇLER:

Herodot İskitlerin Asya'dan geldiğini yazmıştır. Maverünnehir ve Kuzey Kazakistan sürekli tarihte göç veren bir bölgedir. Sarmatlar ve alanlar da bu bölgeden göç etmiştir. MS.300'lü yıllardan itibaren Batı Türkistan'dan Avrupa bozkırlarına yaklaşık her yüz yılda bir büyük göçün olduğunu görüyoruz. Göçün temelinde ekonomik ve siyasi sebeplerin olduğunu görüyoruz. Oğuzların bir kolunun İran, Irak, Suriye ve Anadolu'ya, diğer kolunun ise Kıpçak Bozkırını aşırp Balkanlara inmesinin sebebini Arap yazarlar, “nüfusun artması” olarak açıklamışlardır. Turanî kavimler, gerek nüfus artışı gerekse siyasi çekişmelerden ötürü Doğu'ya Türkistan, bugünkü Moğolistan ve Kuzey Çin'e doğru göç etmişlerdir. Batı'ya göç eden Turanî halklar ise zaman içinde asimile olup kaybolmuşlardır.

*

İsveçliler'in de Ön Türk halklarıyla olan bağlarını yine İsveçli bir tarihçi olan Prof. Sven, Lagerbring yazmıştır. İskandinavya'da yaşayan (İsveç, Norveç, Danimarka ve Fillandiya) halkların Ön Türklerle ilgili en ilginç tez İsveç tarihinin kurucusu Prof. Sven Lagerbring (1707-1787) tarafından 1764 yılında öne sürülmüştür, “İSVEÇLİLERİN ATALARI TÜRKTÜR”. Sven Bring, eski sagalardan yola çıkarak, Eski İsveççenin Oden / Wodan tarafından getirildiğini öne sürer. Oden, Herwoar destanının (saga) birinci bölümünde Tirkior (Türkler) ve asiemaen (Asyalılar, Asyalı adamlar) olarak tanıtılan büyük bir kitlenin önderiydi. Sven Bring'e göre “Oden Almanya üzerinden yola çıktı ve önce Almanya'da durdu. Oradan Halstein üzerinden Danimarka'ya geçti ve İsveç'te durdu. Nihayet bu uzun yolculukların sonuna geldi. Buralara birer oğlunu Kral olarak bıraktı ve yanlarına beraberlerindeki büyük gruplar verdi. (Lagerbring, Prof. Sven, İsveççenin Türkçe ile Benzerlikleri, s,37) Prof. Seven'e göre İngiltere ailelerinin de (Yöneten asil aileler) atalarının kökeni aynı şekilde Oden'e ulaşır.(Lagerbring, Prof. Sven, İsveççenin Türkçe ile

Benzerlikleri, s,38) Sven Bring, “Bizim atalarımız Odenin yoldaşları Türklerdir”der. (Laggerbring, Prof. Sven, İsveççenin Türkçe ile Benzerlikleri, s,38)

Bu konuda ayrıntılı bilgi edinmek isteyenler, Abdullah Girginin çevirdiği ve yazdığı iki kitabı okuyabilirler. Atilla ve Batı Hunlar’ın Alman/Cermen kavimleriyle ilişkilerini ise Nibelungen Destanı’ndan öğrenebilirler. İskandinav yarımadasının ilk sakinleri Ural-Altay ailesine mensup Finlilerdi. Fillandiya’daki Abo kentinin Fince adı Turku’dur. Türklerin bu kavimlere arka anlamında get veya got dediklerinin iddia eden tarihçilerin tezlerinin ve bu kavimlerin bölgede yaşayan Türk kavimleri ile benzerliklerinin daha fazla araştırılması ilginç bilgiler verebilir.

*

Etrüsklere gelirsek, İtalyan antik tarih profesörü Mario Alinei; "Paleolitik (en erken taş devri) çağlarında bile Altay nüfuslarının, yani Türklerin ve Moğolların Orta Asya'da yaşamakta olduklarını biliyoruz. Dünyanın ilk düğümlü halısı Dağlık Altay bölgesindeki yer alan Ulagan şehrinde bulunmuştur. Moğolların günlük kıyafetleri Göktürk döneminden kalma heykellerdeki kıyafetlerin aynısıdır.(Gökbörünün İzinde, s,79)

*

Etrüskler olarak anılan ve İtalya Tuscan bölgesine göç ederek, yerleşen ve bu topraklara medeniyet getiren kavmin de Türk oldukları kabul edilmiştir." (Kaynak; Mario Aliei, Ancient Link; The Magyar - Etruscan Linguistic Relationship, Published by All Print Kiado, Budapest, 2005, s. 10 - 13.) Balkanlarda en kalabalık halk Traklardı. Traklar, kurgan kültürüne sahiptir. Mezarlara Ön Türklerde olduğu gibi atların üzengi ve eyerleri ile gömülüyordu. Traklar, Antik çağda bugünkü Trakya, Bulgaristan ve Kuzey Yunanistan'da yaşamış, MÖ 4. yüzyılda Büyük İskender'in topraklarını ele geçirmesiyle asimile olmuş bir kavimdir. Trakya bölgesinin her üç ülkesinde de, Traklardan günümüze kalabilmiş tek yapılar kral mezarları olan yığma tepelerdir (tümülüs). Troia şehri Trakların bir kısmına başkentlik yapmıştır. Kral ve üst kesim burada yaşarken çiftçiler at yetiştiricileri ve asker aileleri başkente Trakya'dan hizmet etmekteydi. Truva savaşında ağır yara alan halkın bir kısmı buradan göç etmiştir ve kalanlar bir daha bölgeye eskisi kadar hâkim olamamıştır. Göç edenlerin gittikleri yer ise İtalya istikametidir. Bu göçmenler orada Yunanlar tarafından Tyrrhenoi veya Tyrrsenoi adlarıyla bilinmişlerdir. İznik ve çevresinde yapılan yüzey çalışmalar ve Semavi Eyice'nin araştırmalarında bir antik kentin ortaya çıktığını o bölgede Trak kavimi göçlerinden

görmekteyiz." Dedi. Ayrıca Eski Yunan mitlerinden Dionysus ve Orpheus karakterlerini yaratmışlardır.

*

Misyalılar veya Misler, Antik Çağ'da Anadolu'nun kuzeybatısındaki Misya bölgesinde yaşadılar. Misya (Mysia), Antik Çağ'da Bandırma, Erdek ve Balıkesir çevresine denk gelen bölgenin adıdır. Homeros, "çıplak elle ve mızrakla savaşan aslan yürekli" Misyalıları da Truvalıların müttefikleri arasında zikretmektedir. Herodot Misyalıların başlangıçta bir Lidya kolonisi olarak ortaya çıktıklarını ve Lidyalılar ve Karyalılar ile akraba oldukları için Milas'taki Karya Zeus'u tapınağında ibadet etme hakkına sahip olan bu üç halk arasında yer aldıklarını belirtmektedir. Yine Herodot, Misyalıların bir dönemde Avrupa yakasına geçerek Adriyatik Denizi'ne kadar uzanan ve güneyde Peneus Nehri'ne kadar inen bölgeyi ele geçirdiklerini yazmaktadır. Bölge Hitit metinlerinde Masa Ülkesi olarak geçer.

MUMYALAR:

Doğu Türkistan'ın Urumçi bölgesinde MÖ. 3000-4000 yıl öncesine ait mumyalar bulunmuştur. Lobner bölgesine bulunan mumyalar Türk tipine benzer. Ön Türklerde görülen bu mumya geleneği 1100-1200 yıllarında Anadolu'ya taşınmıştır. Ön Türk mumyalarıyla Mısır mumyalarının ilişkisi araştırılmaya değer.

OTZI

1991'de İsviçre Alpleri'nde MO 3300'de yaşadığı tahmin edilen Otzi adı verilen buz adam verildi. Otzi'nin üzerinde bakır, çakmak taşı ve kemikten yapılmış eşyalar, 6 farklı ağaçtan eşya, 4 farklı deriden elbise (ayı, geyik, keçi ve dana) biri ilaç, diğeri ateş yakmak için kav olarak kullanılan iki mantar, sülfür parçaları bulunuyordu. Baltası % 99.7 saflıkta bulunuyordu. Bunun için 1300 derece sıcaklığa erişilmiş olmalı ve el körüğü kullanılmış olmalıdır. Bulunan eşyalar bölgedeki insanların ulaştığı teknolojik seviyeyi gösteriyordu. Ötzi'nin vücudunun çeşitli yerlerinde toplam 61 dövme bulunmaktadır. Daha da ilginç, bu dövmelerin, günümüzde akupunktur tedavisi açısından önem arzeden noktalar üzerinde veya çok yakınında bulunmasıdır. Ötzi'nin giysilerinin (kuru otlardan örülmüş bir pelerin, deri yelek ve ayakkabılar) de büyük bir ustalığın ürünü olduğu görülmüştür. Ayakkabıları geniş ve su geçirmez niteliktedir ve karda yürümek için özel olarak tasarlanmışlardır; tabanlarında ayı derisi, üst kısımlarında geyik derisi kullanılmış ve bu iki arası ağaç kabuğu parçaları ile birbirlerine bağlanmıştır. Ayakkabıların etrafı ve içi kuru otlarla kaplanarak, sıcak çorap işlevi görmüştür. Kızılıktan yapılmış ve ucu çakmaktaşı oklarla dolu bir sadak ve yapımının henüz

tamamlanmadığı anlaşılan ve Ötzi'nin boyundan daha uzun ve yine porsuk ağacından yapılmış bir yay yanında bulunmuştur. Ötzi'nin sindirim sisteminin analizinde, ilki dağ keçisi eti, ikincisi kızıl geyik eti olmak üzere, iki ayrı yemeğin kalıntıları bulunmuştur ve etlerin tahıl beraberinde yendiği anlaşılmıştır. İngiltere'deki Leeds Üniversitesi'nden Martin Richards, yaptığı açıklamada, Current Biology dergisinde yayımlanan araştırmalarının, Ötzi'nin soyunun gerçekte tükendiğini ortaya koyduğunu söyledi. Richards, kendisinin ve meslektaşlarının incelemelerinin, Ötzi'nin, günümüzdeki Avrupalı nüfuslarda rastlanmayan bir soya ait olduğunu teyit ettiğini bildirdi. Bir CAT taraması Ötzi'nin ölümü anında omzuna muhtemelen bir ok saplanmış bulunduğu ve bu okun pelerinin hafifçe yırttığı sonucunu vermiştir. Ötzi'nin DNA karşılaştırılması ilginç bilgiler verebilir.

Bu Kayı tamgası Bulgarların kurduğu antik Sliven kentindeki taşlara işlenmiştir.

Emperyalist tarih anlayışı günümüzde de devam ediyor. Ari veya Sami denilemeyen halklara Asyatik adı veriliyor. Hangi Asyatik halk? Bunlar, Çin, Japon, Kore gibi halklardan mı?

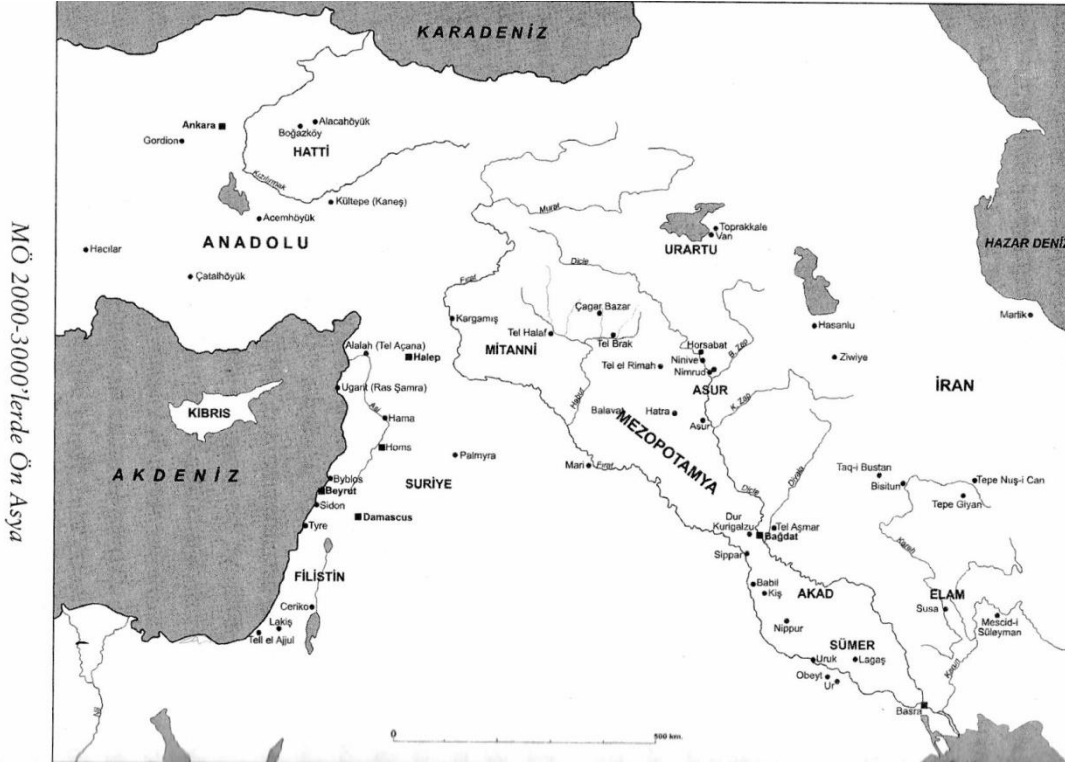
Cevapsız bir soru olarak duruyor. İran ismi yerine “Persia” ve burada yaşayan tüm halka “Pers” diye tanımlıyorlar. Türk kökenli Partlar, Pers kökenli olmayan Sasaniler bir yana Helenistik devletler de bir kalemde siliniyor. Novosibirsk şehrinde bulunan Kraveçersky Müzesi’nde yer alan Sibiryա kültürünü yansıtan eşyalar Kızılderili kültürüne çok benzer. Müzeyi gezen Servet Somuncuoğlu, yanında bulunan Ahmet Taşaoğı’ya, “Hocam, Kızılderililer kesin Türk, hemen yazmalısın” der (Gökbörünün İzinde, s,57). Ünlü tarihçi Gumilev, Amerika kıtasından gelen Kızılderililerin Sibiryա’da Mamut avladıklarını yazmıştır. Bölgede çok sayıda gaga burunlu iskelet bulunmuştur.

*

Tarih dergisinin Temmuz 2018 tarihli 50. sayısında İsenbike Togan köşesinde güzel bir haberi ilettili(s,114).”Ezber Bozan Göçebe Halklar” Unesco’nun1992 Taklamakan-Moğolistan seferinden sonra özellikle Orhun Yazıtları’nı görerek ve “bunlara ilkel denemez” diyerek bir göçebe enstitüsü (International Institut for the Study of Nomadic Civilization) açmasıyla durum yeni bir bakış açısıyla ele alınır oldu. Kültür ve medeniyetlerin kökeni, artık tek odak noktalı olarak ele alınmıyor”.

KITALAR ARASI KÜLTÜREL ve TİCARİ İLİŞKİLER

Yedi bin yıldır Anadolu, Basra Körfezi, Umman, Hindistan, Afganistan ve İngiltere arasında gelişmiş bir ticaret vardı. Bölge halkları, devletleri ticaret kervanlarına saldırmayıp aksine güvenliği sağlamış olmasalar yürümezdi. Anadolu’da Çayönü, MÖ 7000 tarihine uzanan bir geçmişe sahip. Bu tarihlerde metalurji merkeziydi. Obsidiyenden yapılmış aletlerin üretim ve ticareti MÖ 8000 bin yıl önce başladı. Çatalhöyük bölgede liderdi.

Sümerler, muson rüzgârlarını biliyorlardı. Sümerlerin altını, gümüşü, bakırı yoktu ama sadece yazısı vardı. Tarihteki ilklerde Sümerlilerin damgası vardır. (Sümer, Elam, Ermen bölgeye verilen addır. Sümer, su ülkesi, bataklık yer demektir) Ur'da bulunan tabletlerden anlaşıldığına göre, Ur'dan deri, yün ve keten kumaş, hazır giyim, zahire, hurma ve kurutulmuş balık gibi yüklü gemiler Basra Körfezi'nin doğusuna, İran kıyılarına, Bahreyn'e ve Umman'a giderler; bakır, lapis lazuli gibi kıymetli taşlar, fildişi ve incilerle dönerlerdi. İngiltere'nin Atlantik okyanusu ve Manş Denizi kıyısındaki Cornwall bölgesine günümüzden yaklaşık 4 bin yıl önce MÖ 2150 Akdeniz'den gelen tüccarlar buradan kalay madeni alıyorlardı. MÖ 2800'de Ur şehrinin etrafı on kilometreyi bulan surlarla çevriliydi ve 50 bin insan yaşıyordu.

İlk imparatorluk olan Akad İmparatorluğu ticaret yollarının denetimini altına aldı. İmparatorluğu kuran Sargon'un ordusunda yeni bir silah vardı, ok ve yay. Aynısını Asur yaptı. Kavşak noktalarını ve ticaret yollarını denetim altına aldı. Yapılan analizlerden Anadolu'ya gelen kalayın bugünkü Özbekistan'dan ve Tacikistan'dan geldiği anlaşılmıştır. Lapis lazuli Afganistan'dan geldiği anlaşılmaktadır. Türkistan'dan gelen Yeşim taşı (nefrit) ve Lapis Lazuli Troya'da kazılarda bulunmuştur. Peter L Berstein, "Altının gücü" adlı eserinde İspanyolların Peru'dan getirdikleri altın taçlar, küpeler ve bilezik gibi süs eşyalarında Vietnam ve Çin etkisinin gayet açık görüldüğünü, Avrupalıların Akdeniz'de kürekle dolaşmaya bocaladıkları bir dönemde, Asyalı denizciler, bir yolunu bulup Pasifik'te bu

kıyılara ulaşmışlardı” diyor. (s:13, Scala Yayıncılık. Aktaran, Altın, İbrahim Okur, s:424, Bursa-2017, Okursoy Kitapları)

ETRÜSKLER:

Etrüskler için uygarlığı Anadolu’dan İtalya’ya, Avrupa’ya taşıyan halktır diyebiliriz. Anadolu kökenli bir halk olan Etrüskler Batı Anadolu’dan, Lidya’dan İtalya’daki Etrüsk bölgesine göç etmişlerdir. Burada kentler kurdular. MÖ 8. Yüzyılda İtalya yarımadasının kültürüyle Batı Anadolu kültürü arasında büyük benzerlik vardır. Strabon (MÖ 64-MS 24), Tacitus (MS 56-117), Appianos (MS 65-115) Etrüsklerin Lidya kökenli olduklarını yazmıştır. Romalılar, İlium’u (Troya) Romanın anavatanı olarak kabul ediyorlardı. Sezar, soyunu Roma’yı kuran Aenas’a dayandırıyor. Troya birkaç kez Doğu Roma’nın başkenti olarak düşünüldü, konumu yüzünden vazgeçildi. Etrüsklerin ölü gömme gelenekleri Lidyalılara benziyordu. Etrüsk bölgesinde günümüze ulaşan çok sayıda kurgan vardır. İtalya’da ilk sikke MÖ 500 dolaylarında Etrüskler tarafından basıldı.

İtalya’nın Ferrare Üniversitesi’nde bir grup uzman 2004 yılında İtalya’da Etrüsk mezarlarından çıkan 30 kemiğin mitokondial DNA’sını çıkardılar. Aynı araştırma 2007 yılında tekrarlandı. Araştırmalar sonucunda benzerliğin İtalyanlarla değil Yakın Doğu ile olduğu ortaya çıkmıştır. (Muzaffer Demir, s:115, aktaran İbrahim Okur, Altın, S.237) Benzer bir deney Etrurya’da halen yaşamakta olan sığır sürüleri üzerinde yapılmış, Yakın Doğu sırlarıyla benzerlik ortaya çıkmıştır. Etruskler Anadolu’dan gelirken sığırlarıyla beraber gelmişler.

*

Yazığ / Yazık kabilesi MS 175 yılında Roma İmparatoru MarcuEtrs Aurelius tarafından ağır bir ynilgiye uğratıldılar ve tazminat olarak Roma’ya 5500atlı savaşçı verdiler. Bu atlı brlik Roma tarafından İngiltere’ye, İngiltere ile İskoçya’yı ayıran Hadrianus Duvarı’na muhafız olarak gönderildiler. Littleten ve Thomas adlı iki araştırmacı, Kral Arthur efsanesiyle Oset Nart destanları arasındaki benzerlikleri araştırırlar. Arthur’un babasının adı olan Pendragon’un ismini Ben-Tarkan olarak açıklarlar. (s.168) Littletenve Thomas efsanenin doğudaki ucunu Osetlerde görüyor, İngiliz dilinin eski tabakasındaki bir kısım kelimelerin kökeni açıklanamıyor.

EMPERYALİZMİN TARİH ANLAYIŞI

Geçmişin tarihini yazan geleceğin tarihini de yazıyor. Emperyalist Batı, kendi sömürgecilik anlayışını işgal ettiği ve sömürdüğü ülkelere gönüllü olarak kabul ettirmek için “ARİ” ırk anlayışını teorik temelini attı. Buna göre diğer ırklar aşağı idi ve Batı’ya hizmet etmeliydi. Karşılığında Batı onlara “Medeniyet” getiriyordu. Darwin’in” Irkların doğal seleksiyonu” kuramı emperyalist yayılcılığın temel teorisi haline geldi. Darwinizm emperyalist Batı’nın yeni dini oldu. Bu kültürle yetişen ve kendini şartlanmışlıktan kurtaran bağımsız araştırmacılar farklı şeyler yazıyorlar. Jared Diamond, Tüfek, Mikrop ve Çelik adlı kitabında 1450’ye kadar Batı’ya teknolojinin Doğu’dan geldiğini yazar. (TUBİTAK Kasım 2013 Ankara) Günümüzde ırkçılığın yerini kültürcülük aldı, yazar Yuval Noah Harari, 1770’de Avrupalıların ekonomisinin %80’ini denetliyordu. Hindistan ve Çin dünya üretiminin üçte ikisini ürettiyordu. Avrupa bu açıdan cüceydi. (s,288,Yuval Noah Harari, Hayvanlardan Tanrılara Sapiens, Kollektif Kitap, İstanbul-2016) Üstün beyaz ırktan “Ari” olduğunu iddia edenler dünyayı kana buladılar. Savaş unutmaya başladığı iki binli yıllarda Doğu’nun yükselişe geçmesiyle ırkçılığın batı’da hortlaması tesadüf olmamalı. Max Müller, Hintlilerle olan renk farkından dolayı akrabalık ve yakınlığın atalar cihetinden değil, sadece dil yönünden olduğunu öne sürmüştür. Oysa sektans yapısına bakıldığında, farsça, Tacikçe ve Türkçe birbirine benzer. Diğer yandan Rusça, Arapça, Fransızca ve İngilizce arasındaki sektaks benzerliği yüzde yüzdür. Batı’nın zorlama Ari ırk ve Hint-Avrupa teorisine a karşı çıkan Hintli Bilim İnsanı Swami Dayananda Saraswati konuyla ilgili bir konferansta Ari ırkı savunan Batılı bilim adamlarına alaycı bir dille şöyle seslenmişti: “Avrupalı üstatlarımız sizlere, yadellerden gelen Aryanilerin ülkeyi ele geçirmek için hâkimiyet tesis ettiklerini ve kendilerine yer açmak için yerlileri tenkil ettiklerini anlatıyorlar. Bunlar aptalca eşekçe şeyler! Ama bizim, Hintli Aydınların onlara ‘amin’ diyerek elpençe divan durmalarına anlam veremiyorum. Tüm bu yalanları çocuklarımıza öğretiyorlar. Aryanilerin dışarıdan geldiklerini ispat edecek tek bir delil yok. Hindistan’ın tamamı Aridir o kadar!”. (Sinan Meydan,s.150)

Bağımsız araştırmacılar arttıkça 19 ve 20. Yüzyılın Hint-Avrupa tezi ve ari Irk teorisi sarsılıyor. Centre National de Recherche Scientifique’in Eylül 2000 tarihli ve 386. Sayısının 8. Sayfasında ki şu cümleler Ari ırk teorilerinin geldiği noktayı göstermesi bakımından çok önemlidir. “...18’in sonları ve 19.yüzyılların başlarında dil bilimcilerce ortaya atılan Hint-Avrupa dilleri karşılaştırmalarını tamamıyla yalanlama zorunluluğu ortaya çıkmıştır. Böylece örneğin Hint-Avrupa grubunun Kendisi Altay grubu dillerle aynı üst ailenin dalları olmaktadır ki Fransızca, Türkçe ve Mançuca gibi birbirinden farklı diller bu üst aile içine girmektedir...”(Türklerin Kökeni, s.150) Batının yarattığı tarih anlayışının ve bu amaçla

yaptığı kültürel propaganda'nın, verdiği bursların, medya yoluyla körüklediği üstünlüğünün yansımaları ülkemiz aydınlarında, tarihçilerinde ve bizim gibi ülke aydınlarında görüyoruz. Onların önümüze koyduğu tarih tezleri aynen kabul görüyor.

Avrupa, Grekleri ataları kabul etti ve medeniyeti onlardan başlattı. Oysa “Tarihin Babası” kabul edilen Herodot, yazının da, tanrıların kendin başka milletlerden Greklere geçtiğini, İonların Antik Grekçe'den farklı dört dil konuşan bir halk olduğunu Histoia adındaki eserinde yazmıştır. Bugün tüm tarihçiler, yazının, matematik, astronominin ve diğer bilimlerin atasının SÜMERLER olduğu konusunda hem fikirdir. Roma medeniyetini kuran ve büyük bir imparatorluk kurmuş olan Romalılar, batı tarafından Grek olarak görülür ve yazarlarına Grek denir. Oysa Romalılarla, Greklerin ne dilleri, ne tanrıları ne de yazıları aynıdır. Üstelik Grekler, diğer milletlere “Barbar” derken Romalılar o barbarları “Roma vatandaşı” yaptı. Gelelim tarihimize, tarihçilerimiz bizi sadece Orta Asya ile sınırlandırıp oraya sıkıştırmakla; bu topraklara sonradan geldiğimize inandırmak için ellerinden geleni yapıyorlar. Aynı zamanda Moğollarla akraba yapmakta ısrarcılar. Türkler Fin-Ugor halklarının da bulunduğu Ural-Altay dil grubuna alınmış. Bu hatalar düzeltilemez boyutlardadır. Orta Asya yani Central Asia, Türkistan yerine işgalci çarlık Rusya'sı tarafından 1870'lerde kullanılmaya başlandı. Temel kelimeler arasındaki benzerliklere baktığımızda Moğolca ile benzerlik %10'nu bulmuyor. Temel kelimelerde benzerlik oranı Macarlarla % 40'lardadır. Buradan yola çıktığımızda ortak vatan Ural boyu, Kuzey Kazakistan oluyor. Ön Türklerin önemli bir kolu Doğuya göç etti ve orda çoğaldılar. Doğu'daki Türkler Hun / On imparatorluğunu, Doğudakiler İskit federasyonunu kurdular. Türkçeyle akraba olduğu söylenen Moğol ve Mançu dilleri neredeyse (ve doğal olarak) Çin dilinin istilasına uğramışken Türk dilinde Çin dilinden geçen kelime sayısı son derece azdır. Emperyalist tarih anlayışına bilinçli bir şekilde karşı çıkan tek lider Mustafa Kemal Atatürk'tür. Atatürk, tarih, sosyoloji ve antropoloji konularında çıkan kitapları takip etmiş, yurtdışından getirtmiş, çoğunu Türkçeye çevirtmiştir. Atatürk, bununla yetinmemiş, Türk Tarih Kurumu ve Türk Dil Kurumu'nu kurmuştur, mirasını da bu kurumlara bırakmıştır. Atatürk, bununla da yetinmemiş ve önce Tarih, sonra da dil kurultayları toplamıştır. Düzenlenen kurultaylara alanlarında zirvede olan bilim adamlarını çağırmıştır. Ancak ölümünden sonra bu konudaki çalışmalar durmuş, en azından eski heyecanını kaybetmiştir. İlerleyen yıllarda bu kurumlar etkisiz hale getirilmiştir. Daha kötüsü tarih ve arkeoloji alanında çalışan akademisyenlerimiz 1940 yıllarda hükümetin benimsediği “Greko romen kültür”ü benimsemişler ve Batılı akademisyenlerin öne sürdüğü tezleri tartışmasız kabul etmişlerdir. Aksini düşünenler zaman içinde üniversitelerden

uzaklaşmışlardır. Ön Türk tarihiyle ilgilenen, farklı tez öne süren yok denecek kadar azdır. Batı kökenli tezlere karşı olanlar akademik dünyada yer bulmaları çok zordur.

Türkiye’de ise Veli Sevin’in Hakkâri kazıları durdurulur, Kafkas kökenli Hattileri hiç alakası olmadıkları ve kendilerine “Neşa” diyen halkın atası yapan ve akademik dünyaya” Proto Hatti” diye kabul ettiren Ekrem Akurgal’ın kitabı TÜBİTAK tarafından defalarca basılır. 1870’lerde Türkistan’ı işgal eden çarlığın kullandığı “Central Asya /Orta Asya” deyimini Türkistan’ın yerini alır. Son yıllarda yapılan araştırmalarda iyice açığa çıkan, geçen yüzyılda bilhassa Macar araştırmacıların yaptığı araştırmalarda Türklerin ana yurdu için Ural-İtil arası ve Güney Kazakistan olduğu açığa çıkmıştır. Ancak tarihçilerimiz hâlâ Orta Asya’dadır. Türkler, Kırım, Doğu Kafkasya, Türkistan, İç Asya, Volga Nehri boyu ve Ukrayna’ya kadar uzanan bölgede sayısız şehir kurmuşlardır. Ama tarihçilerimiz de aynen Batılı tarihçiler gibi Türkler hakkında “GÖÇEBE” demekte tereddüt etmez. Oysa Bizanslı tarihçi prenses Anna yazdığı tarih kitabında Tuna’yı aşan Peçeneklerin ekip biçmeye başladıklarını yazar. Herodot, Dara’nın geride bıraktığı askerlerin İskitler’i, “EL, KOL İŞARETLERİYLE YANLARINA ÇAĞIRDIKLARINI” yazar. Yani Persler ve İskitler aynı dili konuşmazlar. Romalı tarihçiler de dilleri benzer diye yazmamıştır. Ama akademik çevreler Batı’nın İskitler için “Ari” söylemeni aynen kabul ederler.(Histories s.350) Ural-Altay dil ailesi ile Türkçenin pek alakası olmadığını bu tezi savunan Denis sinor’da üstü örtülü kabul eder. Denis Sinor, şu sözleriyle Türkçenin Ural-Altay ile ilgisi bulunmadığını itiraf ediyor. Sinor. “Kesinlikle inanıyorum ki tüm Ural ve Altay dillerinden sadece Tunguz ve Ob-Ugor dilleri bilinseydi, kimse bunların soy ilişkisini inkâr etmeyecekti. Aslında Kuzey Tunguzca ve Uralca pek çok bakımdan birbirlerine Moğolca Tunguzcadan daha yakındır... Moğolca ile Fin-Ugorcaya yakın ilgisi gözüküyor. Türkçe ile arasında temel farklılık vardır. Macarların atalarıyla Türklerin akrabalığı için sadece şu örnek yeterlidir. Macar tahtına geçen Kral Geza için Doğu Roma’nın başkenti İstanbul’da bir taç yaptırılır. Kral I. Geza’ya Doğu Roma’dan, yani İstanbul’dan gönderilen tacın alt kısmında “Geovitsas pistos krales Toourkia Türklerin sadık kralı Geza” yazıyordu.

SONUÇ

Çalışmamı şu sözlerle bitireceğim; “Ar” diye bir kelimenin Ari denilen kavimlerde olmadığını, eski Ari dillerinde kelimelerin “A” harfiyle başlamadığını belirtip “biyotarih ve biyocoğrafya” gibi yeni bilim alanlarının doğduğunu; Amerikalı bilgin Spencer Wells’in yaptığı çalışmalar sonunda şu sonuca vardığını belirteceğim. “...M9, M42 ve M45 olarak

adlandırdığı Orta Asya'ya özgü Y-kromozom belirteçlerini taşıyan Türk soyluların,30-35 bin yıl öncesinden itibaren Avrupa'ya ve 20 bin yıl önce Amerika kıtasına da gittiklerini ve hatta bugün oralarda yaşatan birçok halkın aynı geni taşıdıklarını ortaya koymuştur". (Wells S, ,Genetik Bir Macera, İnsanın Yolculuğu, Yurt Yayınları, İstanbul-2012, s:146-152,173-175, 180-182, 202, Aktaran: M. Bayrakdar, Medler ve Türkler, s:94,Ankara-2013) Kısaca nerede bir Runik yazı varsa, nerede bir balbal ve benzeri heykel varsa, nerede bir kurgan (Avrupalılar Tümülüs diyor) varsa orada Turani kavimlerin izini buluruz.

KAYNAKLAR

1. Ahıncanov, Sercan M, Kıpçaklar, İstanbul-2014, Selenge Yayınları
2. Ahmetbeyoğlu, Ali, Avrupa Hun İmparatorluğu, Ankara-2001, TTK yayınları
3. Akurgal, Ekrem, Anadolu Kültür Tarihi, Ankara-2005, TÜBİTAK
4. Artamonov, M.İ., Hazar Tarihi,İstanbul-2008, Selenge Yayınları
5. Ayda, Adile, Etrüsk'ler Türk müdür, Ankara-2014, TTK yayınları
6. Bayrakdar, Mehmet, Medler ve Türkler, Ankara-2013, Akçağ Yayınları
7. Bernal, Martin, "Kara Atena Eski Yunan Uydurmacası Nasıl İmal Edildi, İstanbul-, Kaynak Yayınları-2016
8. Bi, Mahmut, Kafkas Tarihi, Ankara-2011, Berikan Yatınevi
9. Cevizoğlu, Hüseyin, Coğrafyadan Tarihe Türk Tarihi İçinde Doğu Anadolu, İstanbul-1991,Tarihi Araştırmalar ve Dokumantasyon Merkezleri Kurma ve Geliştirme Vakfı Yayını
10. Chavannes, Edouard, Çin Kaynaklarına göre Batı Türkleri, İstanbul-2012, Selenge Yayınları
11. Childe, V.Gordon, Doğunun Prehistoryası, Ankara-2010, TTK Yayınları
12. Diamond, Jared, Tüfek, Mikrop ve Çelik, TÜBİTAK Kasım 2013 Ankara
13. Divitçioğlu, Sencer, Kök Türkler, Ada Yayınları, İstanbul, 1987, Ada Yayınları
14. Doğan, İsmail, Kafkasya'daki Göktürk (Runik) İşaretli Yazıtlar, Ankara-2000, TDK yayınları
15. Doğan, İsmail, Doğu Avrupa'daki Göktürk (Runik) İşaretli, Ankara-2002, TDK yayınları
16. Eckhart, E, Macaristan Tarihi, Ankara-2010, TTK Yayınları
17. Erzen, Afif, Doğu Anadolu ve Urartular, Ankara-1990, TTK yayınlar
18. Etlı, Özgür Barış, İskandinav Mitolojisinin kökenindeki Türk Mitolojisi-2015
19. Eyüboğlu, İ. Zeki, Anadolu Uygarlığı, İstanbul-
20. Firudin Ağasıoğlu, Taşbaba, İstanbul-2014, Bilgeoğuz Yayınları
21. Girgin, Abdullah, İsveçlilerin Türk kökenleri üzerine, İstanbul-2011, Kaynak Yayınları
22. Gumilev, L.N, Hunlar, İstanbul-2013, Selenge Yayınevi
23. Gumilev, L,N, Eski Türkler, Birleşik Yayınları, İstanbul-1999
24. Gumilev Eski Ruslar ve Büyük Bozkır Halkları, İstanbul-, Selenge Yayınevi
25. Gumilev, L. N, Hazar Çevresinde Bin Yıl, İstanbul-2009, Selenge Yayınevi
26. Harari, Yuval Noah, Hayvanlardan Tanrılara Sapiens, İstanbul-2016, Kolektif Kitap
27. Herodot, Histories, s, 407, İstanbul-2012)
28. Karatay, Osman, Türklerin Kökeni, İstanbul-2018, Kripto Kitabevi

29. Kazakistan Tarihi makaleler, Ankara-2007, TTK Yayınları
30. Kazakistan ve Kazaklar, Kazakistan Bilimler Akademisi, İstanbul-2013, Selenge Yayınevi
31. Kramer, Samuel Noah, Tarih Sümerde başlar, İstanbul-2002, Kabalcı Yayınevi
32. Kurat, Akdes Nimet, Rusya Tarihi, Ankara-2011, TTK Yayınları
33. Kuzeyev, R.G,İtil-UralTürkleri, İstanbul-2013, Selenge Yayınevi
34. Laggerbring, Prof. Sven, İsveççenin Türkçe ile Benzerlikleri, İstanbul-2010, Kaynak Yayınları
35. Lovpaşe, Eski Hatıpsa Kentinden Mesajlar, Ankara-2012, KAF-DAV
36. Meydan, Sinan, Atatürk ve Türklerin Saklı Tarihi, İstanbul-2015, İnkilap Kitabevi
37. Mirşan, Kâzım, At-Oy Tarihi, Bursa-2007, MMB yayınları
38. Mirşan, Kâzım, Türklerin Kaybolan Ataları, Bursa-2011
39. Moses, Kalankatlı, Alban Tarihi, İstanbul-2006, Selenge Yayınları
40. Nevruz, Yılmaz, Umumi Kafkas Tarihine Giriş I, İstanbul-2013
41. Nibelungen Destanı, Bursa-2001, Asa kitabevi
42. Okur, İbrahim, Altın
43. Ostrogorsky, G. Bizans Devleti tarihi, Ankara-2011, TTK Yayınları
44. Ögel, Bahaeddin, İslamiyetten Önce Türk Kültür Tarihi, Ankara-1991, TTK Yayınları
45. Özakıncı, Cengiz, Avrupalılar'ın Ataları Türk'tür, Bütün Dünya, İstanbul-2006
1. -Rasonyi, laszlo, Doğu Avrupa'da Türklük, İstanbul-2006, Selenge Yayınevi
46. Rasonyi, Laszlo, Tarihte Türklük, Ankara-1971
2. Serosevsky, V.L.,Saka Yakutlar, İstanbul-2007, Selenge Yayınları
47. Sevin, Veli, Hakkâri Taşları Gizemi Peşinde, Ankara-2015, TTK yayınları
48. Sevin, Veli, Anadolu Arkeolojisi, Ankara, 4. Baskı, Der Yayınları
49. Sevin, Veli, Anadolu'nun Tarihi Coğrafyası, Ankara-2013, TTK yayınları
50. Somuncuoğlu, Servet, Saymalı Taş, Gökyüzü Atları, İstanbul-2011, AC Yapı
51. Taşağıl, Ahmet,Gökbörü'nün İzinde, İstanbul-2017, Kronik kitap
52. Tekçe, Fuat E, Pazırık Altaylardan Bir Halının Öyküsü, Ankara-1993, Kültür Bakanlığı Yayınları
53. Thomson, George, Tarih Öncesi Ege, İstanbul-1983-1985
54. Togan, Zeki Velidi, Umumi Türk Tarihine Giriş, İstanbul-1970, İstanbul Ün. Edebiyat Fakültesi Yayını
55. Tomilov, N. A, Batı Sibiry Türkleri, İstanbul-2013, Selenge Yayınları
56. Tuncay, Bahtiyar, Ön Türk Tarihi Araştırmaları, İstanbul-2017, Ankara-2013, TTK yayınları
57. Turstsaninev, G. F. Kafkasya'da Bulunan Antik Eserlerin Keşfi ve Yazıların Çözümlemesi, Ankara-2006, KAF-DAV
58. Türk Dünyası'nın kültürel Mirası ve Müzeler, Bursa-2015, Bursa Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları
59. Vernadsky, G. Rusya Tarihi, İstanbul-2003, Selenge Yayınları
60. Zekiyev, Mirfatih Z, Türklerin ve Tatarların Kökeni, İstanbul-ikinci Baskı, Selenge Yayınları
61. Zarcone, Thierry, Yeşim Taşı Yolu, İstanbul-2009, T.İŞ Bankası K. Yayınları